

4°
Polem.

1050,

Polem. 1050

Epistola

4° Polm. 1050

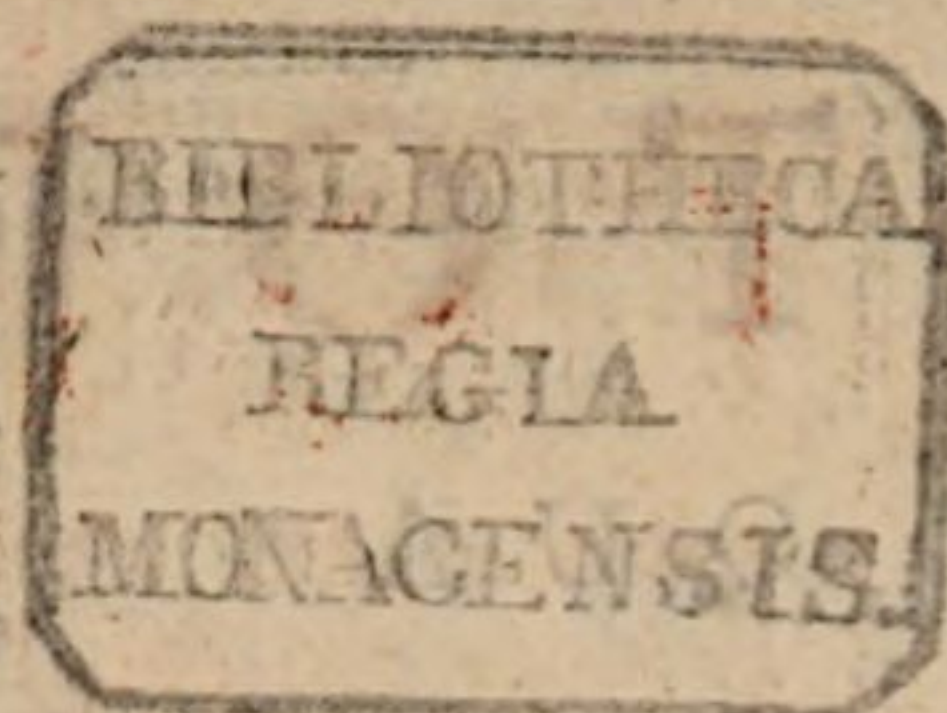
EPISTOLA
IN QUA
ANIMADVERSIONES
IN
HISTORIAM THEOLOGICAM
EARUMQUE DEFENSIO
AD CRISIM THEOLOGICAM
EXIGUNTUR.

L U C Æ MDCCLL.

Typis PHILIPPI MARIÆ BENEDINI.
SUPERIORUM PERMISSU.

Contra Mighiawaca

*Muta fiant labia dolosa, quæ loquun-
tur adversus justum iniquitatem
in superbia, & abusione.*

Pf. xxx. Ps. 19. ac 20.

VIRO PERILLUSTRI
COMITI GREGORIO CASALIO
IN BONONIENSI UNIVERSITATE
PROFESSORI

ADIAPHORUS THEOLOGUS.

UM novissimis literis, paucis ante diebus ad me datis, meam, Vir præclarissime, dignatus fueris rogare sententiam, ut ingenue aperiam quod sentio de *Animadversionibus* in Historiam Theologicam a Marchione Maffeo Veronensi elaboratam, ac de earumdem *Defensione*; libuit tuis obsequi votis, tametsi aliis curis modo distinear, ac rude donatus ejusmodi altioris indaginis disciplinis jam diu nuncium remiserim. Teruncii quidem faciet præfatarum.

4
Animadversionum, ac Defensionis Auctor Anonymus, quod una mecum ipsi emunctioris naris Scholæ Theologi sentiant. pag. 2. Animadv. *Sententiam meam Scholastici proterent, atque anathemate dirum in modum percellent.* Despicatui quoque habebit censuram meam, haud secus quam contempsisse nullus ambigo illam, quam celeberrimus P. Daniel Concina non ita pridem his verbis protulit: *dove spiego il sistema di Lutero, di Calvino, e di Gian-senio sulla libertà, e sulla Grazia, difendo dottrine tanto contrarie a quelle dette Animadversiones, e dell'ultimo libro intitolato Difesa, quanto è contraria alle tenebre la luce, e al Paradiso l'Inferno.*

Hæc ergo est Anonymi oppido adversa Maf-feio, Scholisque Orthodoxis sententia: *Si Deus sui amorem producit in nobis, videri potest nutare, imo ruere illud, quod ipse tuetur dogma de libertate & indifferentia. Si Deus in me producit amorem sui, jam non voluntas eum mea producit: sed nec prohibere potest, quod eundem producat Deus. Præterea, producto in me Dei amore, quæ mea erit indifferentia ad amandum & non amandum? Actioni seu voluntati divinæ, qua Deus in nobis fidem, amorem sui, cæterasque virtutes infundit, voluntas nostra resistere nequit. Actio Dei Deus ipse est, proindeque huic actioni creatura resistere nequit.* Hæc ille in Animad. pag. 21. ac 28. Hinc pag. 84. Dei gratia seu operatio ab eo nuncupatur *irresistibilis.* Cujus efficacitatis potestatem ad opposita haud admittentis, declarandæ gratia, adhibet pag. 95. creationis exemplum; quemadmodum dicente Deo fiat Cælum, factum est Cælum, ita dicente ipso fiat amor in voluntate, & a voluntate, fit amor a voluntate, & in voluntate &c. Quod ipsum recoquit etiam pag. 133. Unde pag. 132. ad

5

ad illam Quesnellianam propositionem 19. *Dei Gratia nihil aliud est quàm ejus omnipotens voluntas*, e vestigio subnectit: *Ipsa voluntas Dei profecto omnipotens est, adeoque quicquid vult facit; unde non est improbanda illa assertio, si sincere, prout sonat, adhibeatur*. Hæc ita passim repetit in Defens. Animad. ubi pag. 11. in exemplum nostræ libertatis adducit libertatem Christi, Beatorum, ac Damnatorum, quantumvis in Beatis, præsertim Christo, omnimodæ impeccabilitati, atque in Damnatis prorsus obfirmato in malo animo, perpetuo conjunctam. Quodve mirum magis pag. 33. Defens. profert ad id quoque exemplum libertatis parvulorum, qui sacro abluti ac sanctificati baptisinate e vivis præfestino letho tolluntur, anteaquam primum rationis crepusculum ipsis illuxerit. Tum pag. 29. haud horret in actibus liberis necessitatem admittere ex omnipotenti Dei voluntate manantem, quam *hypotheticam* vocat.

Num hætenus recitata Anonymi sententia vel hilum abludat a doctrina Calvini, atque Quesnelli, eorum, quorum interest, esto judicium. Contendit quidem Anonymus Animad. pag. 154. Quesnelloniarum theta præfixum, eo nomine, quòd *voluntatem inclinari non a Deo, nec a seipsa, sed a delectatione indeliberata, cui in ordine ad determinandam voluntatem, tantam vim tribuit, quantam fato, astris, temperamento, instinctui &c. tribuunt hæretici, qui liberum arbitrium impugnarunt*. Verum enim vero ubinam statuerit Quesnellus, ab ea delectatione indeliberata determinationem voluntatis repetendam? cùm disertissime dixerit: *Dei gratia nihil aliud est quàm ejus omnipotens voluntas?* Verba hæc, quum inspiratam dilectionem, utpote quam Quesnellus sæpius ingerit, excludere nequeant, an
non

non delectationem indeliberatam apertissimè ablegant? Estne de hac in Cl. propositionibus ulla lacinia, vola, aut vestigium? Si virus Quesnelliani erroris in ea unice positum, cur, rogo, hæc prætermissa, illa verò adsertio duntaxat expressa, quæ *si sincere prout sonat, adhibeatur*, non est improbanda? Nonne adsertiones nihil male sonantes diris devotentur, parciturque principiis, a quibus solummodo ad heterodoxa sensa trahuntur, penitusque labefactantur? Nonne haud secus quàm Anonymus docet pag.87. *Animad. primam determinationem liberi arbitrii nihil aliud esse quàm amorem?* ita plane proposit.44. Quesnellus adfirmat: *non sunt nisi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes nascuntur?* Ubinam si Superis placet, heic mentio delectationis indeliberatæ, ut aliqua veri specie de Quesnello Anonymus pronuntiare potuerit pag.98. *Animad. quia nomine gratiæ tamquam juratus Jansenista, delectationem indeliberatam voluntatis victricem intelligebat, Ecclesiastico anathemate notatus est?*

An non in omnium sententia synonyma sunt operatio, & actio Dei? Quid ergo Quesnellus proposit. 10. inquit: *Gratia est operatio manus omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest aut retardare*, per operationem Dei omnipotentis intellexit nisi actionem Dei? Num per eam accipere potuit delectationem indeliberatam, quæ tamen impediri ac retardari potest in sensu Jansenii, si augeantur adversæ concupiscentiæ vires? Nonne constantissima est Jansenistarum sententia, concupiscentiam semper augeri posse, & inflammari vehementius, nullumque esse gratiæ gradum in hac vita, in quo non possit gratia vinci per validiorem concupiscentiam? Numquid operatio manus omnipotentis

po-

7
potentis Dei, quam nihil impedire potest aut retar-
dare, hujusmodi esse possit, ut a vehementiori va-
lidiorique concupiscentia vinci, ac tandem superari
queat? An ullibi Jansenius, ejusque gregales Anto-
nius Arnaldus, Sambovius, Paulus Irenæus, Dio-
nysius Raimundus, & id commatis alii, ita de in-
deliberata delectatione gratiæ loquuti sunt, sicuti
de operatione manus Dei omnipotentis Quesnellus?
Quum hæc juxta Quesnellum sit ex absoluta Dei
omnipotentia, quo pacto ipsissima sit cum illa, quæ
juxta Jansenistas ex minori concupiscentia evadit
victrix dumtaxat? Quis ergo non videat, interpre-
tationem præfatæ Quesnellianæ propositionis ab
Anonymo, loc. cit. ac pag. 51. Defens. puram pu-
tamque esse elusionem?

Quo pacto etiam Anonymus suadere potest
ibid. pag. 97. principium *Calvinianum, humanæ li-
bertati infestum, in eo situm est, ut voluntas cum ad
bonum, tum ad malum credatur ad se determinandum
antecedenter compulsæ bono vel malo instinctu, quem
illi Deus immiserit?* Volve revolve Calvinum, sis
licet Argo centoculo magis oculus, nuspiam eum
instinctum reperire erit, qui ad declinandam hære-
seos Calvinianæ notam pro libidine eidem adfingi-
tur. Temere quidem inficiatus ipse fuit libertatem
indifferentiæ, quam Anonymus quoque mordicus
negat; sed cur? Forte ne propter a Deo immis-
sum instinctum? Nequaquam; sed propter gratiam
irrefragabilem, & irresistibilem, seu propter divi-
nam omnipotentem voluntatem cor novum crean-
tem, ex lapideo carneum facientem, cui humana
voluntas prorsus reluctari nequit, ne verbulo qui-
dem aut apice prolato, aut de necessitate naturali,
aut de necessitate antecedenti, ex prævio quodam
in.

instinctu fatali profecta. Sed præstat Calvinum ipsum propria sensa expromentem audire, ut hinc deprehendere liceat, utrum forte discrimen aliquod inter errorem ejus, doctrinamque Anonymi intersit.

Profecto Ruardus Tapperus Lovaniensis Decanus, & ejusdem florentissimæ Academiæ Cancellarius in Respons. ad Argument. Calvini contra liberum arbitrium, hæc ex Calvini ipsius libro 2. adversus Pighium exscribit verba, pag. mihi 237. col. 1. *Si coactioni opponitur libertas, liberum esse arbitrium, & constanter assevero, & pro hæretico habeo quisquis secus sentiat sed cum aliud prorsus vulgo concipiant, dum hoc epitheton homini attributum, vel audiunt, vel legunt, & ad facultates viresque referant: & imaginatio hæc in mentem veniat, habere sub potestate sua bonum & malum, ut alterutrum eligere suapte natura queat: hæc causa est cur mihi displiceat.* Refert insuper idem Tapperus pag. 240. col. 2. ex Calvini Instit. paragr. 56. sequentia: *Voluntatem movet Gratia, non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, ut nostræ postea sit electionis, motioni aut obtemperare, aut refragari, sed illam efficaciter efficiendo.* Neenon pag. 241. col. 2. ex Calvini ejusdem Antidoto contra 6. cap. Sess. de Justif. Sexto capite asserunt (Patres videlicet) *gratia Dei nos præparari ad percipiendam justitiam, sed huic gratiæ partes assignant excitandi, & adjuvandi, ut ipsi libere cooperemur. Nempe putidas nœnias hic audimus, quas in Scholis deblaterare Sophistæ solent. Ego autem quæro, sitne idem excitare voluntatem, & adjuvare per se infirmam, ac cor novum formare in homine, ut velit? Respondeant ergo, an cor novum creare, ex corde lapideo facere cor carneum (quorum utrumque Scri-*
ptu-

9

*ptura testatur Deum in nobis facere) nihil aliud sit quam supplere quod deest infirmæ voluntati? Ait quoque idem Calvinus l.5. de lib. Arb. Fatemur cor hominis voluntarium, sed reformatum manu Dei. Tum lib.6. Non hoc quæritur, agatne voluntas, quod extra dubium est, sed agatne ex seipsa Quis enim nescit per voluntatem fieri ut velit homo? sed Paulus asserit voluntatem Dei spiritu gubernari, ut ad bonum inclinet, & aspiret, ideoque propriam ejus esse actionem, si quid boni animo concipimus. Neve nimis in longum abeamus, paucis universam hac de re Calvini doctrinam complectitur Bellarminus de Grat. & lib. arb. lib.4. cap.16. pag. mihi 302. col.1. aiens: Calvinus erat hæc objectio: Voluntas Divina est prima causa omnium rerum, & jam ab æterno decrevit quid velit fieri; nulla igitur esse potest in homine libertas arbitrii; nam prima causa efficacissima est, & secundum Scripturas non potest ullus Divinæ resistere voluntati. Ecce Calvinum ipsum, ne gry quidem ab Anonymo discrepantem, eodemque pacto ac ipsum, conciliantem una cum libertate necessitatem, hancque ipsissimam necessitatem ponentem non naturalem & absolutam, sed hypotheticam, in hypothesis nimirum non instinctus a Deo immissi, sed divinæ Gratiae, five divinæ voluntatis Deique ipsius cor hominis reformantis ac humanam voluntatem gubernantis, inclinantis, aspirantis, ac in ipsam agentis, tum etiam cor novum creantis, atque ex lapideo carneum facientis, adstruentemque gratiam nedum efficacissimam, sed etiam vi divinæ omnipotentis voluntatis omnimodis irresistibilem, nulla prævii instinctus mentione uspiam injecta, nulla etiam admitta *entitatula* Scholasticorum, utpote quos ipse, ceu Sophistas, vati-*

niano plusquam odio prosequabatur, sed unice abdica-
cata prorsus omni in voluntate humana ad opposita
potestate. An ovum ovo similis quàm hactenus
utrimque comparata Anonymi, Calvinique doctri-
na? Quod est rogo cor hominis gratia informatum,
sive ut phrasi Calviniana utar, manu Dei, Dei spi-
ritu, ejus actione, nisi voluntate Divina omnipo-
tenti? & quid aliud est quàm quod in undecima
Quesnelli propositione tamquam Calvinianum princi-
pium damnatum est, *Gratia non est aliud quàm vo-
luntas Omnipotentis Dei, jubentis, & facientis quod
jubet*? Qua fronte ergo Massejum provocavit Ano-
nymus pag. 97. Animad. proferre Calvini *laciniam
aliquam, in qua hujus Sententiæ vestigium appareat*.
An ergo temere pronuntiatum, quod per illum po-
testate ad oppositum sublata, suffectaue in locum
ejus necessitate, liberum arbitrium omnino peri-
matur.

Hercle Calvinus haud aliam necessitatem posuit
ab ea, quam Anonymus expansis ulnis amplectitur,
nempe non *naturalem & antecedentem*, sed *hypothe-
ticam*, ex hypothesi nimirum sequentem. Haud pi-
geat rursus Calvinum audire lib. 1. Instit. cap. 16.
num. 9. in fine hæc verba loquentem: *Interea quod
statuit Deus, sic necesse est evenire, ut tamen neque
præcise, neque suapte natura necessarium sit. Exem-
plum in Christi ossibus familiare occurrit. Cum in-
duerit corpus nostro simile, fragilia fuisse ejus ossa
nemo sanus negabit: quæ tamen frangi fuit impossibi-
le. Unde iterum videmus, non temere in Scholis in-
ventas fuisse distinctiones de necessitate secundum quid
& absoluta: item consequentis, & consequentiæ:
quando ossa Filii sui Deus, quæ a fractura exemerat,
fragilitati subjecit, atque ita restrinxit ad consiliū
sui*

sui necessitatem, quod naturaliter contingere potuit. Quid luculentius ad patefaciendam Calvini mentem, quod ex voluntate motioneque Dei non sequatur adensus noster necessario, necessitate, ut ajunt, consequentis, non consequentiæ; non necessitate absoluta, sed secundum quid; non suapte natura, sed comparate ad proximam humanæ voluntatis causam contingenter; relateque duntaxat ad voluntatem, & motionem Dei necessario, necessitate videlicet *hypothetica*.

Apprime ergo ad Calvini mentem scripsere orthodoxi Doctores, ipsum sustulisse libertatem ad opposita comparate ad Dei motionem, sive Divinæ gratiæ efficacitatem. Calvinus, inquit P. Vincen-
tius Contensonus in Theol. mentis & cordis l. 2. Diss. 6. c. 2. Sect. 3. pag. mihi 93. to. 1. *admittit gratiam necessitantem, & indifferentiam activam opprimentem, salva sola spontaneitate voluntatis.* Tum P. Annatus in Respons. ad 17 Montaltii Epistolam: Calvinus ita gratiam efficacem defendit, ut ab illa nullam aliam nobis relinqui libertatem putet, nisi eam, quæ dicitur a coactione: cæterum ab ista gratia necessitatem imponi, quæ potestatem auferat resistendi, quandiu gratia perseverat: Catholici Doctores inter se consentiunt: gratiam per se efficacem ita regere voluntatem, ut vim, & potestatem resistenti ei non adimat. Quid multis? Si ipsi Theologi hanc obnitendi potestatem tuentur, qui majori conatu Augustinianam gratiam defendunt. Unus instar omnium sit P. Leonardus Vanroy, si quis alius D. Augustini de gratia efficaci doctrinæ addictissimus, Auctor plane neutiquam infimulandus, plus æquo liberi arbitrii viribus detulisse, docens Tract. de Act. human. c. 4. §. 4. pag. mihi 71. *Quamvis libe-*

rum arbitrium componere nequeat ipsum non agere cum gratia efficaci, quippe quæ ipsum ad bene agendum determinat, illo tamen tempore, quo per gratiam efficacem ad benè agendum determinatur, habet potestatem non bene agendi, in quantum ex fundo naturæ corruptæ fortiolem concupiscentiam excitare, adeoque gratiam vincere, & abjicere, seseque ad peccandum applicare potest. Et nihilo tamen secius Anonymus Calvini errorem nihil veritus, secus sentire audet; atque libero arbitrio sub efficaci gratia constituto resistendi potestatem abjudicare. Quid hoc, amabo, est, quam quod in operibus nostræ salutis locum non habeat libertas arbitrii, sed necessarium, non liberum sit nostrum obsequium, quod semper in Ecclesia Catholica tamquam hæreticum est habitum, uti late adversus Calvinum disputat prælaudatus Tapperus? Siccine, qui de Ecclesiæ gremio est, impune sibi sumit adversari orthodoxæ doctrinæ, quæ apud eundem Tapperum sciscit: quod Deus dat legem suam in corda nostra, hoc est sui amorem & caritatem per Spiritum Sanctum in nobis diffundit, per quem facit nos in præceptis suis ambulare, sed libere, & voluntarie, nulla autem impulsos necessitate? Itane plus ausus Anonymus quàm Jansenius, qui duntaxat pronunciavit: interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam resistitur; adjecit autem ipse, quod nequidem resisti possit; idque absque eo limimento verborum, quod ad scripta sua temperanda, ac emollienda, atque ad fucum faciendum Jansenius adhibuit, inquit l. 8. de Grat. c. 21. Quod Calvinus doceat, gratiam ita movere hominem, ut non sit ei liberum resistere: Augustinus verò Dominum ita movere voluntatem, ut quamvis infallibiliter convertatur, & operetur; possit tamen motioni Dei refragari.

fragari Potentia quippe dissentendi non repugnat actuali gratiae motioni. Cujusmodi verborum mitigationes speciosissimas Jansenius, ut sese ab errore Calvinii procul abesse simulet, alibi quoque sæpius usurpat. Verum Anonymus noster diserte gratiam necessitantem esse propugnat Defens. pag. 29.

Cæterum Calvinio ipsi nequaquam displicuit libertas similis ei, quæ in Deo, Christo, Beatis, damnatisque extare perhibetur, quemadmodum legere est apud eundem Tapperum. Neque itidem libertatem viæ haud absimilem libertati patriæ, libertatem peccantium, quæ ipsa fuerit cum libertate Dæmonum, averfantur Calvinii affectu, quemadmodum habetur in Ecclesia vindicata P. Antonii a Venetiis To. 1. c. 16. art. 5. a pag. mihi 557. ubi late refelluntur heterodoxi Jacobi Picenini objecta, Liberi arbitrii facultatem ad opposita præfractæ cum suo Calvinio negantis. Haud secus Jansenius lib. 6. de Gratia, qui primus est de libero arbitrio c. 7. 8. ac 9. pro adstruenda libertate coactioni opposita, ac in indifferentia minime collocanda, exemplis libertatis Dei, Christi, ac Beatorum hominum, & Angelorum utitur. Similiter Quesnellus, tametsi in nonnullis a Jansenio dissideat, neque uspiam in CI propositionibus ex illo excerptis delectationis indeliberatæ meminerit; in hoc autem cum eo plane convenit, ut indifferentiæ libertatem eliminat, quum ad explicandum gratiæ efficacitatem, & concordiam liberi arbitrii, præfata exempla ipse quoque usurpet, ac inter ea illud etiam creationis adducat. Atque hujusmodi exemplis invectam a Quesnello necessitatem, explosamque liberam cooperationem arbitrii, observarunt jam dudum centum Episcopi ad proposit. 21. pag. 26. proin cum Augustino

stino l. 2. de peccato mor. c. 18. admonentes ne ob difficultatem liberi arbitrii cum gratia componendi, *unum sine altero superba impietate asseramus*. De qua libertate indifferentiæ five ad opposita, post Calvinum, Bajum, & Jansenium a Quesnello e medio sublata, consuli possunt Jacobus Fontana ad proposit. 10. pag. 160., & ad proposit. 22. pag. 351. Cardinalis Selleri ad proposit. 10. & 11. to. 2. a pag. 118. Card. de Bissy in suo Tract. Theol. pag. 244. P. Joannes Laurentius Berti in Augustini Septem. Vind. Diss. 6. c. 3. pag. 467. Part. alt.

Neque evadere Anonymus potest, inquiens pag. 157. *Animad. confitendam gratiam illam, quæ consistit in inspiratione dilectionis, qua cognita sancto amore facimus, idest, in illa Dei actione, qua nobis amorem suum infundit, quo divinæ Legi obsequimur. Dum amorem istum inspirat Deus, quamvis voluntas impedire nequeat, ne inspiretur, libertas tamen arbitrio essentialis nullatenus læditur; præbendo enim vires efficacissimas voluntati, mirabili, & ineffabili modo facit, ut voluntas nostra libere & vitaliter simul eum producat. Amorem istum impugnare semper potest creata voluntas, & interdum etiam acta destruit &c.* Quandoquidem si libertati tuendæ satis fuerit, ut humana voluntas amori sancto expugnando, atque pellendo, ac etiam penitus delendo, par sit; ergo Jansenius, atque Quesnellus, nihil humanæ libertati noxium suis propositionibus invexerunt. Neque enim ignorasse potuerunt Canonem 23. Sess. 6. Trid. Conc. *Siquis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere &c. Anathema sit.* Ac sane nusquam cogitasse videntur, amorem, semel a Deo inspiratum, abjici ab humana voluntate postea minime posse, illamque

que a iustitia ad peccatum non posse transire. Imo transitum hunc palam Jansenius adstruxit, quum post acceptam semel iustitiam inferior delectatio superiori, terrestris voluptas cælesti, concupiscentia gratiæ, cœperit prævalere. Ipsi etiam Calvinus, atque Quesnellus iidem adfirmarunt, amoris actum libere vita iterque a Deo ac humana voluntate simul productum; necessario tamen, rati ipsi quoque libertatem essentialem nihil violari ea necessitate, qua Deo amorem inspiranti obluctari humana voluntas nequaquam potest. Atque hanc necessitatem ipsi similiter dictitant, non absolutam, & consequentis, sed hypotheticam & consequentiæ: *Nusquam Calvinus admisit* (inquit Honoratus Tournely Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor in Prælect. Theol. de Grat. Chr. pag. mihi 133.) *in voluntate coactionem aut necessitatem absolutam & consequentis, sed tantum necessitatem secundum quid, & ut ajunt, simplicem & consequentiæ, qualem agnoscunt iidem Janseniani.* Adeo abhorret a vero, quod inquit Anonymus pag. 51. Defens. *Ammise Calvino una necessità antecedente, come fu ammissa da' Priscillianisti, da' gli Astrologi, da' Gnostici, da' Genetliasi; ma la riponevano non già nel diletto indeliberato, ma o nella influenza delle Stelle, o nel Fato, o nel temperamento, o in altre simili cose.*

Præterquamquod, si Dei amorem semper impugnare potest humana voluntas, Anonymo ipso faciente, ergo mox ac fuerit a Deo inspiratus, abjici continuo poterit. Quod si hoc pacto resistere possit humana voluntas Deo illum conservanti, quidni Deo ipsum producenti? Potestne in dubium revocari quod scribit Doctor Angelicus quæst. de Car. art. 13. in corp. *Non sic Deus causat caritatem in anima, ut*
sit

sit causa ejus quantum ad fieri, & non quantum ad conservationem ipsius, sicut ædificator est causa Domus solum quantum ad fieri, unde eo subtracto adhuc remanet domus. Num quum Dei amor semel inspiratus abjicitur, id fit alia potestate ad oppositum, quam quæ amoris productione primitus inerat? Numquid etiam minus omnipotens Deus in genere naturæ circa substratum, ut Scholæ loqui amant, malitiæ, sive subiectum puta circa amorem Mundi producendum, quam in genere gratiæ circa amorem Dei? ergone & actioni Dei, producenti una cum humana prava voluntate amorem Mundi, voluntas refragari nullatenus potest?

Si Deus etiam ita infundit amorem suum, quo pacto locum habet productio, quæ humanæ quoque concedenda est voluntati? Oblitusne Anonymus illius sententiæ, quam ex Doctore Angelico de promptam laudat pag. 56. Animad. Virtus infusa causatur in nobis a Deo, sine nobis agentibus? Amor quidem Dei, ut virtus & habitus est, quo nos Deus est Virtute firmans perpeti, infusus vocitari potest, quo sensu orat Ecclesia: infunde amorem, cordibus; non tamen, ut liber actus sive motus voluntatis est, quo pacto cum a Deo tum a voluntate humana opere individuo, judice Bernardo, libr. de lib. arb. peragitur. Eodem sensu intelligenda ea verba sunt, quibus eadem deprecatur Ecclesia: Infunde cordibus nostris tui amoris affectum. Deus virtutum, cujus est totum, quod est optimum, insere pectoribus nostris amorem tui nominis. Purifica per infusionem Spiritus cogitationes cordis nostri &c. Certe S. Augustinus cum inquit l. de Gr. Chr. c. 13. Hæc Gratia sic dicatur, ut altius, & interior eam Deus cum ineffabili suavitate credatur infundere, non

non de alia gratia loquutus est quàm de habituali, & sanctificante, qua nempe, ut ipse explicat ibidem c. 30. *justificamur, idest, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Gratia enim qua justificamur, gratia habitualis infusa est, de qua idem S. Augustinus l. 1. de peccat. merit. & remiss. c. 9. n. 10. *Gratia ejus illuminationem, & justificationem nostram etiam intrinsecus operatur* Dat etiam (Christus) *sui Spiritus occultissimam fidelibus gratiam, quam latenter infundit & parvulis.* Porro certum est gratiam & caritatem non infundi parvulis ante rationis usum nisi *habitualement.* Quare infusum habitum gratiæ, amoris adfectus, sive caritatis, credere, est sapere cum Ecclesia, & Augustino; infusum autem a Deo actum amoris dicere, cum Luthero desipere est; quasi verò *Liberum Arbitrium sit veluti inanime quiddam nihil omnino agens, merique passive se habens,* quod anathemate perculit Tridentinum Concilium Sess. 6. cap. 4. Verum non hoc dumtaxat eo loci damnatum, sed etiam *voluntatem Deo excitanti & moventi dissentire non posse si velit;* id quod perinde Anonymum ac Lutherum, atque Calvinum ferire videtur.

Bene ergo habet, quòd nullus occurrat in universa Historia Theologica locus, in quo Deus dicatur nobis amorem infundere, nisi ubi de habituali caritate sermo sit. Quod esto vitio vertendum illi putet Anonymus pag. 21. Animad. ego potius magnæ laudi dederim. Quod autem e contrario sæpius factus fuerit Auctor prælaudatæ Historiæ, Deum nobis suum amorem conferre, atque nobiscum producere, clarescit ex eo ipso loco, ubi perperam ab ipso Anonymo refutatur. Quippe cum pag. 189.

Hist. Theol. ad definiendam gratiam a Pelagio negatam, adhibuerit illa S. Augustini verba: *Inspiratio dilectionis*, eaque italice ita reddiderit: *una inspirazione d'amore perchè operiamo*, tum quoque ad id magis magisque declarandum usurpaverit pag. 19. Apostoli Pauli, nec non Divi ejusdem Augustini testimonia, inquit: *non dice l'Apostolo, è Dio che opera in noi il potere; quasi il volere e l'operare avessero gli Uomini da se stessi senza bisogno per queste due cose del suo ajuto; ma dice, è Dio, che opera in noi il volere, e l'operare: cioè, non avete da lui il poter solamente, ma l'ajuto ancora, che a ciascuna operazione, e che ad ogni buon pensier si richiede, e col quale il poter ricevuto si attua, e si vivifica &c.* quid amplius desiderari possit, ut agnoverit, & dixerit, sanctam dilectionem a Deo nobis conferri, ac nobiscum produci, plane non video. An luculentius significari poterat actio illa Spiritus Sancti, qua in nobis non sine nobis producit amorem suum, quam iis Apostoli verbis, *è Dio che opera in noi il volere, e l'operare?* Num manifestius excludi poterant Pelagii fraudes, quam illis verbis Hist. p. 249. *convien tenere a mente, che non opera Dio in noi, perchè si opera da noi, ma che all'incontro noi operiamo, perchè opera egli prima in noi.* Bene itidem habet, quod ex actione Spiritus Sancti nullam necessitatem potestati ad oppositum dissidentaneam Historicus intulerit. Si enim Deus dum sua omnipotenti voluntate operatur, necessitatem producat, nonne peccata ipsa, quoad subjectum malitiæ, necessario fient? Quænam effecta sunt, quæ ab omnipotentis Dei voluntate non profiscantur? Tum quid absurdum magis, quàm quod Anonymus velut de tripode confidenter pronuntiat ibid. pag.

pag. 156. Animad. *actioni, seu voluntati, qua Deus amorem ipsum inspirat, voluntatem resistere posse, impium est cogitare?* Impietatis ergo asserendæ erunt Scholæ omnes orthodoxæ, quæ id non solum cogitant, verum etiam constanter propugnant. Apage audacissimam impietatis in re, de qua disputamus, criminationem, illi similem, qua pag. 157. ait: *Libertatis hujus hostes judicati fuere Acatolici, qui his voluntatis determinationibus præstitebant quodvis aliud principium a Deo ipso distinctum, & ad creaturarum classẽ spectans.* Numquid Acatolicus Bellarminus qui lib. 4. de Grat. & lib. arb. c. 11. inter modos, quibus voluntas a Deo inclinatur ad bonum, illum recenset, quem & certum docet cum D. Thoma quæst. 22. de Verit. art. 8. nempe *efficienter quidem, sed mediante aliqua forma, quam imprimat in voluntate; nam infundendo gratiam, & virtutes, per eas inclinat voluntatem ad bonas actiones.* Acatolicus S. Bonaventura aiens 2. Sent. Dist. 26. art. 1. *non est aliud dicere gratiam liberum arbitrium movere, quam gratiam esse Spiritus Sancti instrumentum ad movendum liberum arbitrium, ita ut ipsa sit sicut quædam influentia procedens a luce superna, & ideo attribuitur ei operatio ratione subiecti, in quo est, & subiecti, a quo est?* Acatolicus Alvarez, qui tradit lib. 3. de Auxil. disp. 19. Auxilium quo Deus applicat, & præmovet liberum arbitrium, & efficit, ut se determinet, non est realiter ipse actus liber, sed aliquid prævium ad illum: ut alios sexcentos omittam.

Gratiam D. Augustinus vocat, non Deum, qui dilectionem inspirat, quippe gratia temporaria est, Deus autem æternus; non dilectionem, quia hæc a divina simul, & humana voluntate opere individuo

producitur, gratia autem solum Deum agnoscit auctorem, & causam; sed *inspirationem dilectionis*. In quo verbo duo expendenda sunt juxta Doctorem Angelicum, *voluntas Dei gratis aliquid dantis, & ipsum gratuitum donum Dei*, five ut inquit Doctor Seraphicus L. 2. Dist. 37. art. 1. qu. 1. *Opus operans, & opus operatum*, primum est Deus causa, & auctor gratiæ, secundum est gratia ipsa, vi cujus dilectio oritur, estque motio quædam, & excitatio voluntatis, ad quam nihil agit, sed eam duntaxat humana voluntas suscipit, ut ita adjuta possit, non quidem se sola, sed Deo cooperante, divinam dilectionem producere. Liberum namque arbitrium, juxta Tridentinum, non nisi motum & excitatum, five sine præveniente Spiritus Sancti gratia, Deum, ut ad salutem oportet, diligere nequit; adeo ut prius intelligatur, motionem Dei excitationemque recipere, ac postea in dilectionis actum prorumpere.

Non ignoro quidem gratiam habitualement ipsissimam esse cum habituali caritate, utramque infundi, animæque inhærere; gratiam tamen actualement ab actuali caritate distinguere videtur Apostolus inquitens 2. Cor. 13. *¶ 13. Gratia Domini nostri Jesu Christi, & caritas Dei*, ac 1. ad Tim. 1. *¶ 14. Superabundavit gratia, cum fide & dilectione*. Nec non Trident. Conc. Sess. 6. Can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit*. Quibus verbis distinctio exprimitur inter prævenientem Spiritus Sancti inspirationem, ejusque adjutorium; & inter dilectionem, ac inter inde consequentem justificationis

nis gratiam. Neque supervacaneam dixeris præviam hujusmodi excitationem divinam ad bonum ante divinam actionem bonum ipsum producentem, sicut enim antequam perpetretur malum haud frustra Dæmon ad malum provocat, ita priusquam agatur bonum, haud frustra Deus ad bonum excitat. Et sicut malum, ita bonum citra necessitatem fieri, ambigendum minime est.

Objectat heic tamen Anonymus, urgetque sæpius opportune importune quod habet pag. 102. Defens. in Append. *S. Tommaso riconosce l'immediata operazione di Dio nella volontà, non già col mezzo d'alcuna entità, di cui si serva come di strumento, perchè in Dio, il volere è un fare, nè ha bisogno d'alcuna entità creata distinta da se, per operare nella volontà dell'uomo gli atti liberi.* Sed hæc & similia plura, quæ ad ravim usque Cenfor occentat, extra rem prorsus sunt, atque Andabatarum more pugnans fingit hostem, quem feriat. Ecquando enim aut ab Historico, aut a Muratorio dictum, scriptumve fuit, actus deliberatos voluntatis a creata entitatula, non autem a Deo, immediate, directeque produci? Num illi somniaverunt unquam, Deo, *cujus est totum quod est optimum*, dandum quod imperfectius, nempe potentiam ad bonum, actumque indeliberatum, quod autem perfectius, nempe actum deliberatum, impie denegandum? Nonne legitur in Historia Theologica pag. 228., *che noi dobbiamo a Dio e la potenza, e l'atto?* Num hæcenus ignoravimus, adeo ut opus esset a magno hoc Didascalo doceri, quod tradit Doctor Angelicus q. 3. de malo art. 3. *Causa aliquid movens multipliciter dicitur. Quandoque dicitur causa id quod est disponens, vel quod est consilians, vel*
quod

quod est præcipiens: en causa moralis. Quandoque verò dicitur causa, id quod est perficiens: en causa physica. Relinquitur ergo, quod causa perficiens, & propria voluntarii actus, sit solum id quod operatur interius, hoc autem nihil aliud esse potest quàm ipsa voluntas, sicut causa secunda, & Deus sicut causa prima. An ullibi admisimus actus prævios indeliberatos ad actum deliberatum sequentem, nisi ad modum causæ moralis, five, ut inquit Doctor Angelicus, disponentis? Surge qui dormis magne Ludovice Muratorie, & exurge a mortuis, & illuminabit te fulgentissimus hic, si superis placet, ingeniorum Sol per ea Angelici verba hætenus tibi ignota, quæ legere est i. 2. q. 80. art. 1. quod Diabolus non sit causa peccati directe, & sufficienter (come Dio è causa diretta, e veramente sufficiente delle buone volizioni) sed solum per modum suadentis, & proponentis appetibile. At ne in re feria joculari videar, si ea malitia sit Diabolus ut ad malum excitet per modum causæ moralis suadendo, ac appetibile proponendo, cur non erit ea bonitate Deus, ut instar moralis causæ suadentis, & appetibile proponentis provocet ad bonum, anteaquam directe & verè sufficienter una cum voluntate humana illud agat, adeo ut humana voluntas sit sicut causa secunda?

Numquid gratia præveniens, quæ influit in bonum velle deliberatum, ceu causa moralis tantum, ullatenus tollit, quominus directe Deus, ceu causa prima physica, operetur in nobis velle, diffundat caritatem, faciatque ex nolentibus volentes? Imo eo admissio morali gratiæ prævenientis influxu probe intelligitur, quomodo Deus, qui juxta Doctorem Angelicum i. 2. q. 79. art. 2. est causa actus peccati, non tamen est causa peccati, alio modo concurrat ad actum

actum virtutis, alio ad actum peccati; tametsi nequidem ad bonum ullam necessitatem inducat. Si præter divinam cooperationem admittenda non sit gratia præveniens, quo pacto haberi potest major Dei actio ad actum virtutis, quàm ad actum peccati, quum utrobique divina cooperatio exigatur? Quei intelligi queat, Deum in bono, non autem in malo, agere ut agamus, operari ut operemur, facere ut faciamus, si præter Dei cooperationem ad bonum præveniens gratia non adseratur? Stet ergo dari præter actionem Dei, quæ ipsa divina voluntas est una cum humana voluntate cooperans, gratiam prævenientem scitè in Historia designatam, *un interno, e sopranaturale impulso, che eccita, e che avvalora*. Utramque hanc gratiam ita distinctam lego apud Doctorem Angelicum sæpe laudatum, ac nusquam satis laudandum 1. 2. q. 109. art. 2. *Virtute gratuita superaddita virtuti naturæ indiget homo in statu naturæ integræ quantum ad unum, scilicet ad operandum & volendum bonum supernaturale. Sed in statu naturæ corruptæ quantum ad duo, scilicet ut sanetur, & ulterius ut bonum supernaturalis virtutis operetur, quod est meritorium. Ulterius autem in utroque statu indiget homo auxilio divino, ut ab ipso moveatur ad bene agendum. Hocque divinum auxilium, sive actionem Dei, superaddendum censet ipsi dilectioni, ut legis præcepta impleantur. Nam inquit art. 4. Augustinus in L. de Corrept. & Grat. cum dixisset, quod sine gratia nullum prorsus bonum homines faciunt, subdit: non solum ut monstrante ipsa, quod faciendum est sciant: verùm etiam, ut præstante ipsa, faciant cum dilectione quod sciunt. Indigent insuper in utroque statu auxilio Dei moventis ad mandata implenda.*

Hæc

Hæc sententia admittens prævium gratiæ prævenientis, Deo assidue opitulante, moralem influxum, adeo procul est ab errore Calvini, quantum distat posse liberum arbitrium Deo excitanti atque moventi dissentire, & non posse dissentire si velit. Potest autem juxta Catholicos, quos noverim, omnes dissentire; quia cum Libertas humana particeps sit divinæ Libertatis, sicut Deus ita sanctam dilectionem inspirat, ut possit non inspirare, similiter homo ita diligit, ut possit non diligere; id quod eo accidit *modo mirabili & ineffabili*, de quo mox dicam.

Jam demonstrato concentu inter Anonymi de libertate ad opposita sententiam, ac inter Calvini, Quesnellique doctrinam, superest videamus, an Historico concors e contrario sit Patrum in ea adferenda sententia. Quod enim Philosophos, ac Scholasticos spectat, nullus est ambigendi locus. Equidem de Philosophis Scholæ magistris, Patribus Græcis juxta ac Latinis, Græcis præsertim, ac signanter de Tridentini Concilii Patribus, id haud diffiteri potuit Calvinus, qui proin unico Augustini suffragio, Tappero ibidem teste, gloriatur. Quasi verò D. Augustinus, qui adversus Pelagianos, ac Semipelagianos nimis extollentes liberi arbitrii vires pro divina Gratia invictissime decertans, traditionis robur sibi adimere passus minime fuit, unanimi omnium sententiæ dissentire potuerit, fueritque velut Ismaelis manus contra omnes, & omnium contra unum, & non potius semper, vel ubi de Gratia efficacitate differuit, liberum arbitrium factum tectumque esse voluerit. Sane in Epist. 46. & 47. ad Valentinum, quæstionem de Concordia gratiæ ac liberi arbitrii cimmeriis plus quam tenebris circumfusam, difficilli-

mæ indaginis, ac fere impervestigabilem, uno verbo, in mysterio positam autumat; & lib. de Gr. Chr. c. 47. docet hanc ipsam quæstionem adeo implexam, alea plenam, scopulisque ultro citroque obstitam, ut incidat in Scyllam, cupiens vitare Charybdim, videlicet defendens liberum arbitrium videatur gratiam negare, propugnans autem gratiam videatur liberum arbitrium inficiari. Eccur hoc, nisi ob potestatem ad opposita, quæ cum summa energia, maximoque gratiæ robore fœderata perquam difficile intelligitur? Si hæc potestas, ac dominium voluntatis, se flectendi in quamcumque voluerit partem, quæstioni tenebras nequaquam offundat, nonne omnia in propatulo sunt, cessatque omne mysterium? Volupe erit Anonymum audire Defens. pag. 108. in Append. *Il punto sta nell' accordare l' effetto dell' operazione di Dio, talmente che non possa essere impedito dalla volontà dell' uomo, e insieme sia libero, cioè liberamente prodotto dal libero arbitrio. Questa difficoltà però nasce dall' avere della libertà dell' arbitrio quell' idea, che n' ebbero li Pelagiani, che consisteva voleano nel poter fare, e non fare, eleggere, e non eleggere, &c.* En Anonymum ipsum fatentem, totam hujus mysterii difficultatem oriri ex Liberi Arbitrii indifferentia ad oppositum. Cùm autem hanc ipsam difficultatem senserit Augustinus, sequitur ideam libertatis Pelagianis probatam, ipsi non displicuisse, quatenus liberi actus necessitatem excluderat, sed quatenus dumtaxat gratiæ necessitatem negabat. Eandem libertatis ideam ratam habuit Doctor Angelicus 1. 2. q. 109. art. 2. ea tamen lege ut admittatur necessitas Divinæ motionis, quæ quatenus sita est in præveniente Dei gratia, *deliberatio præcedens*, ab ipso vocatur. „ Dicendum, inquit, quod

„ quod homo est dominus suorum actuum volendi &
 „ non volendi propter deliberationem rationis, quæ
 „ tam potest flecti ad unam partem quàm ad aliam:
 „ sed quod deliberet, vel non deliberet, etsi hu-
 „ iusmodi etiam sit dominus, oportet quod hoc sit
 „ per deliberationem præcedentem. Et cùm hoc
 „ non procedat in infinitum, oportet, quod finali-
 „ ter deveniatur ad hoc, quòd liberum arbitrium
 „ moveatur ab aliquo exteriori principio, quod est
 „ supra mentem humanam, scilicet a Deo: ut etiam
 „ Philosophus probat in Capitulo de bona fortuna.
 „ Unde mens hominis etiam sani non ita habet
 „ dominium sui actus, quin indigeat moveri a Deo:
 „ & multo magis liberum arbitrium hominis infir-
 „ mi post peccatum, per quod impeditur a bono
 „ per corruptionem naturæ,,. Immunis itaque a
 „ necessitate nedum a coactione, libertas sit oportet, ut
 „ eam ingerat difficultatem, quam in foedere mutuo Li-
 „ bertatis Gratiæque efficacis D. Augustinus agnovit;
 „ cavendumque ne ob arcanum illius concordiae my-
 „ sterium altera denegetur. *Numquid* (idem inquit
 „ Magnus Doctor de don. persever. c. 14.) *ideo negan-*
 „ *dum est, quod apertum est, quia comprehendere non*
 „ *potest, quod occultum est?*

Quare ab Anonymo nosse aveo, quid sit Deum
 præbere vires efficacissimas voluntati, atque præ-
 stare *mirabili & ineffabili modo*, ut voluntas nostra
 libere simul, & necessario Sanctum amorem produ-
 cat? *Mirabilisne & ineffabilis modus* in eo positus,
 ut creata voluntas amorem illum semper impugnare
 valeat, & interdum etiam actu destruat? At quo-
 modo fuerit hic *mirabilis & ineffabilis modus*, cum
 sit lippis & tonsoribus notus, in oculos omnium
 incurrat, & a nemine sani sincipitis in dubium re-

voca-

vocari possit? Quin imo nec aptus ille modus est conciliandæ libertatis, quia esto id evincat, liberum esse hominem, ut in sancto amore semel inspirato permaneat, aut ab eodem desciscat, non tamen ut eundem eliciat. Quodve inquit Anonymus pag.73. Defens. *Altro è il rigettare la Grazia, e come dice il Trentino Sess.6. c.5. abjicere: ed altro è l'impedire, che la Grazia sia conferita. L'abjicere, cioè il rigettare, suppone che sia ricevuto; ma non così l'impedire, che non sia dato: onde il rigettare è un resistere all'attività del dono ricevuto, ma l'impedire la produzione d'un tal dono, è un resistere a Dio, che lo dà. Dio è onnipotente, ed al di lui volere non si può resistere:* refellitur ex ipso loc. cit. Tridentinæ Oecumenicæ Synodi, quandoquidem ibidem potestas resistendi Deo inspiranti probatur ex potestate abjiciendi gratiam a Deo inspiratam: *Tangente Deo cor hominis, gratiæ libere assentire, & cooperari, quippe qui inspirationem illam rejicere & abjicere potest.* Equidem vult Dominus Deus omnipotens, neque resisti inspirationi sanctæ dilectionis, neque abjici dilectionem inspirantem. Si autem divina Omnipotentia non tollit dilectionem inspiratam posse repelli, ac repudiari, cur tollet inspirationem dilectionis posse eludi, suoque effectu frustrari? *sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione nemo diligere potest, ut oportet; adeoque ante dilectionem præintelligitur Liberum arbitrium a Deo motum, & excitatum, præveniente scilicet Spiritus Sancti inspiratione: atqui potest dissentire si velit Deo ita illud prævenienti, excitanti, moventi; ergo juxta Trid. ibid. Can.3. ac 4. nedum potestatem abjiciendæ dilectionis, sed etiam rejiciendæ habet.*

Dein quis nesciat summum Divinæ Gratiae vin-

dicem Augustinum eam in Angelis admisisse potestatem arbitrii, qua perseverare possent, si vellent? Numquid ergo libertatem hanc amiserint, qui steterunt, per eam omnipotentem Dei operationem, qua illis suam dilectionem inspiravit, quave *amplius* fuisse *adiutos*, scilicet *ob magnam per Spiritum Sanctum datam abundantiam Caritatis Dei*, idem S. Doctor tradidit Lib.12. de Civitate Dei c.5. ac de Corrupt. & Grat. c.10. n.27. An Dei posse resistere voluntati, Divinæ repugnat Omnipotentiae? An non resistere Angeli mali? An non Adamus resistit? An idcirco Dei voluntas minus potens habenda? Ut quid ergo magis jam nunc divinam lædit potentiam ac virtutem, quam in statu priori? Numquid diversa in utroque statu Dei virtus ac potentia?

Certa quidem, haud abnuo, est Augustini sententia: *Deo salvum facere volenti nullum hominum resistere arbitrium*; sed aliud est non resistere, aliud non posse resistere, quæ longe diversa perperam. Anonymus ipse pag.21. 33. 73. ac alibi passim in Defens. Animad. permiscet, atque confundit. Non resistit ergo Deo absoluta voluntate salvum facere volenti hominum arbitrium, sed resistere potest; quia ipsa Dei omnipotens voluntas exigit una cum actu certo & infallibili huiusmodi potestatem oppositam. Unde Augustinus, ne hanc potestatem ab hominum arbitrio sustulisse videretur, mox addidit: *Sic enim velle seu nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut Divinam voluntatem non impediat*: (non ait, quod non impedire possit) *nec superet* (non quod superare nequeat) *potestatem*. In quam rem scite Bellarminus de Grat. & Lib. Arb. Lib.4. c.12. *Quod Deus vult fieri, infallibiliter futurum esse, sed libere vel necessario prout causæ secundæ fue-*

fuerint . Non enim Deus destruit naturas , sed eodem modo vult rem fieri , quam natura ejus postulat . Hinc statutum legitur Part. I. in Decretis fidei cap. 15. Conc. Senonen . Nec tale est Dei trahentis auxilium , cui resisti non possit , alioquin libero præjudicaret arbitrio . Concilium hoc Parisii coactum fuit contra Lutheranos an. Ch. 1528. tempore Clementis VII. sub Eminentiss. Card. ac Senonensi Archiepiscopo , & Franciæ Cancellario Antonio a Prato .

Age tamen , adfirmavit Augustinus , Deo saluum facere volenti nullum hominum posse resistere arbitrium , atque hoc nec divinam impedire posse voluntatem , neque superare potestatem ; quemadmodum , ut pro animi candore nihil dissimulem , ingenue profiteor , eo loci nempe Lib. de Corrept. & Grat. c. 14. reapse attexuisse Sanctum Doctorem voluntati Dei humanas voluntates non posse resistere ; quid tum ? Ergone Arbitrii potestatem ad opposita ademerit ? Minime gentium laudatus Bellarminus respondet ibidem c. 16. inquit : licet nemo possit Divinæ resistere voluntati , manet tamen integra libertas humanæ voluntati , quia Deus ipse , cui nemo resistere potest , hoc voluit , ut animus humanus liber esset , & actiones suas in potestate haberet &c. Præcinnuerat , præluseratque Bellarmino S. Anselmus L. de Concord. c. 1. Quoniam quod Deus vult , non potest non esse , sed si Deus vult voluntatem humanam nulla cogi vel prohiberi necessitate ad volendum , tunc necesse est voluntatem esse liberam , & esse quod vult . Nec non Anselmo S. Prosper , vel quisquis sit alius Auctor L. 2. de vocat. Gent. c. 28. Deus ad obediendum sibi ipsum velle sic donat , ut etiam a perseverantibus ipsam mutabilitatem , qua potest nolle , non auferat . Firmat hoc ipsum Doctor Angelicus I. part. quæst.

quæst. 19. art. 8. in corp. *Cum voluntas Divina sit efficacissima, non solum sequitur, quod fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quod eodem modo fiant, quo Deus eadem fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus necessario, quædam contingenter, ut sit ordo in rebus ad complementum universi. Et ideo quibusdam effectibus aptavit causas necessarias, quæ deficere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt; quibusdam autem aptavit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniant &c.* Inter causas autem defectibiles quis ambigat recensendum humanum arbitrium? Erravitne Doctor Seraphicus. L. 2. Dist. 25. art. 1. q. 3. quum de eodem protulit: *Liberum arbitrium in quantum cum libertate habet defectibilitatem, potest in malum?* Deperditne in hoc statu, haud obstante quacumque gratia defectibilitatem? Sapientissime ergo de more laudatus Doctor Angelicus tradidit loc. cit. quod ex hoc ipso quod nihil voluntati divinæ resistit, sequitur, quod non solum fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed fiant contingenter vel necessario, quæ sic fieri vult. Concordatne cum Angelico Anonymus, qui ex divina voluntate, cui non resistitur, unicam exsculpsit necessitatem? cum tamen Angelicus longe secus intulerit: *divina voluntas quibusdam volitis imponit necessitatem, non autem omnibus, nempe non imponit liberis, & contingentibus.* Eo loci quidem art. 6. idem Angelicus censuit, Divinam haud impediri posse voluntatem, ac semper impleri; ast eo duntaxat sensu, quia ipsi, qui Dei voluntati resistunt, non eam vincunt, sed magno se ipsos bono defraudant; voluntas namque Dei aliquo modo semper impletur: *De his enim, qui faciunt, quod non vult, facit ipse quod vult,* ait S.

S. Augustinus L. de Corrept. & Grat. c.14. five ut inquit laudatus Angelicus: *Cum Dei voluntas sit universalis causa rerum omnium, impossibile est, quod divina voluntas effectum non consequatur. Unde quod recedere videtur a divina voluntate secundum unum ordinem, relabitur in ipsam secundum alium. Sicut peccator qui quantum est in se recedit a divina voluntate peccando, incidit in ordinem divinæ voluntatis, dum per ejus justitiam punitur. Quo etiam pacto divinæ voluntati neque resistitur, neque resisti potest.*

Hæc perspecta non habuisse Anonymum, vehemens subiret animum admiratio, si spiritu dilectionis ac Caritatis actus, quam etiam atque etiam ingeminat, ad scribendum de hac controversia animum depulisset. Quum autem fuerit spiritu potius furoris abreptus, ut infanda convicia, quibus cum ejus Animadversiones, tum horum Defensio scitent, ad oculum demonstrant, mirum minime est, si in meridiana luce, quam utique in aureis Operibus suis sol Scholarum effudit, plane caligasse videatur. Quandoquidem certus est Canon Arausici Concilii, hominem gratia, five inspiratione Caritatis, destitutum, ad nihil, *nisi ad mendacium* valere. Nec aliunde reperendum duco, quod Anonymus usque adeo in re luculentissima cæcutire potuerit, ut ad servandum Divinæ voluntatis omnipotentiam humanæ voluntatis ad opposita potestatem præfracte negarit.

Quid enim clarius in Sententia D. Thomæ, nihil repugnare certissimum actum cum adversa potentia? Tametsi enim ejus Sententia sit ab Anonymo relata pag.97. Animad. *Si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est huic positioni, quod*

quod voluntas ad illud non moveatur; non tamen dico ego, hinc est confectarium, impossibile esse, quod ad illud possit non moveri. Ac propterea illud adserens Doctor Angelicus, libertatem arbitrii deturbatum iri, minime veritus fuit. Accedit, consequens quidem esse, *si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est quod non moveatur*, supposito enim quod Deus voluntatem moveat, certè movetur; si excitat, ergo excitatur; si inspirat, ergo inspiratur; si inclinat, ergo inclinatur: inde tamen non fuit, quod posita huiusmodi motione, excitatione, inspiratione, inclinatione, quæ a solo Deo est, non possit voluntas dissentire, si velit, quum adsentire motioni, excitationi, inspirationi, inclinationi, ita sit a Deo, ut sit etiam a libero arbitrio. Adde ejusdem Angelici sententiam palmarem: *Sic Deus movet mentem humanam ad bonum, ut possit tamen huic motioni resistere.* Quodlibeto I. art. I. ad 2.

Certe *Spiritu Dei agi* non minus est, quam moveri, excitari, inspirari, inclinari &c. Qui enim *agitur*, inquit D. Augustinus I. de Gestis Pelagii c. 3. n. 5. *agere aliquid etiam ipse intelligitur.* Nihilominus fecius num *Spiritu Dei agi* denotat rei peragenda necessitatem, ipso Augustino magistro? Nullo modo; cum doceat I. De Corrept. & Grat. c. 20. multos agi, hoc est præveniente Dei gratia moveri, & excitari ad agendum, qui tamen nedum possunt non agere, verum etiam aliquando non agunt. „Intelligunt (inquit) si filii Dei sunt, spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant, & cum egerint, illi, a quo aguntur, gratias agant. „Aguntur enim, ut agant, non ut ipsi nihil agant; & ad hoc eis ostenditur quid agere debeant,

„ beant, ut quando id agunt, sicut agendum est,
 „ id est cum dilectione & delectatione iustitiæ, sua-
 „ vitatem, quam dedit Dominus, ut terra eorum
 „ daret fructum suum, accepisse se gaudeant.
 „ Quando autem non agunt, five omnino non
 „ faciendo, five non ex caritate faciendo; orent, ut
 „ quod nondum habent, accipiant „. Viden heic
 Augustinum pro certo habere, nonnullos Dei Spi-
 ritu agi, qui tamen non agunt id, ad quod move-
 bantur agendum?

Porro in huiusmodi motione, quæ solum Deum
 agnoscit auctorem, sita est gratia præveniens, quam
 excludit Anonymus, & ex qua justificationis exor-
 dium sumendum sanxere Tridentini Patres Sess.6.
 cap.5. non autem est, aut voluntas Dei gratis aliquid
 dantis, aut ipsum gratuitum donum Dei sumptum pro
 deliberato voluntatis adfectu, sanctaque dilectione,
 five caritate, quæ diffunditur in cordibus nostris per
 Spiritum Sanctum, ut autumat Anonymus pag.78.
 ac alibi passim in Defens. quippe non dicitur ibidem
 Dei voluntas, sed *Dei per Jesum Christum præve-
 niens gratia*; non dicitur Deum tangere cor ho-
 minis per se ipsum, aut per Spiritum Sanctum, sed
 per *Spiritus Sancti illuminationem, ac inspirationem*;
 non dicitur demum homo illa præditus recipiens
 Deum, sed *recipiens inspirationem*. Actio etiam
 Dei, quæ Deus ipse est, & qua non antevertit de-
 liberationem, determinationemque humanæ volun-
 tatis, nuncupari nequaquam potest *præveniens*, sed
 potius *cooperans*. Per actionem insuper, qua Deus
 una cum humana voluntate simultaneo & individuo
 concursu deliberatum producit effectum, non satis
 intelligitur quo pacto bona potius opera, quàm
 mala, quod spectat actum peccati, operetur Deus,

E

uti

uti idem Tridentinum statuit Can.6. ibi. Quod si de gratia, quæ Dei voluntas sit, cui nemo resistere potest, Tridentinum loquatur; cur de illa docet, hominem ei respondere *libere assentiendo, & cooperando; & illam abjicere posse, dissentire posse*, si velit? Non itidem deliberatus voluntatis adfectus, sancta dilectio, aut caritas; namque *diligere* juxta Tridentinum ibi Can.3. non habetur pro ipsa gratia præveniente, sed pro effectu ex gratia præveniente exorto: *Siquis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione hominem diligere &c.* Nonne dilectionem Deo adjuvante humana parit voluntas? Quis verò hætenus audivit, aut legit, humanam voluntatem parere, atque producere gratiam prævenientem? Ergo gratia præveniens neutiquam dicenda est sita in dilectione. Adde Tridentinum, loquens de adultis ad justificationem se præparantibus, statuere, quod *gratiæ libere assentiendo & cooperando disponantur*. Si autem gratia hujusmodi ipsissimus sit voluntatis adfectus, ipsaque dilectio, ac caritas, quei dici queat, adultos illi assentire, ac cooperari, cum dilectioni non assentiat voluntas, sed dilectio ipsissimus sit voluntatis assensus; nec dilectioni cooperetur voluntas, sed dilectionem potius ex adjutorio gratiæ operetur? Quo etiam pacto repetendum sit ab inspirata caritate justificationis exordium? cum justificationis initia deducantur ibi c.6. a fide, timore, & spe, quos supernaturales actus postea excipit ea dilectio, de qua Tridentinum: *Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt?* Gratia itaque præveniens neque est donorum omnium ipse largitor Deus, neque donum gratuitum dilectionis, quæ sit in nobis, sed non sine nobis agentibus. Est ergo gratuitum donum præviæ motionis

moralis, quam in nobis sine nobis agentibus fieri Tridentini Patres, ut Pallavicinus in Hist. Trid. Conc. l.8. c.13. docet, censuere. Hinc homo gratia præventus dicitur ibi c.5. *inspirationem illam recipiens*, qua fit, ut deinde *agat* dilectionem produ-cens. Adeoque non potest quidem præviam Spiritus Sancti inspirationem non recipere, si fuerit a Spiritu Sancto præventus, sed potest dilectionem non pro-ducere, *cum libere assentiendo, & cooperando se dis-ponat & præparet*, ac possit Deo excitanti atque vo-canti dissentire si velit; quemadmodum loquitur, ac sciscit idem Tridentinum.

Percontari quoque lubet, quale intersit discri-men inter gratiam hominis innocentis, & lapsi, si gratia nihil aliud importet, præter actionem Dei, ac hominis dilectionem? Certe homo ipse innocens Deum neque ut oportet ad salutem, neque suapte natura poterat ullo pacto diligere, absque eo quod Deus in dilectionem ipsam sive supernaturalem, sive naturalem influeret. Absque Deo namque aut na-turaliter, aut supernaturaliter agente, nihil sive naturale, sive supernaturale, fieri posse in quocum-que statu certissimum est.

Quocirca gratia præveniens, adversus quam tot ingerit difficultates Anonymus, qui solam effi-cientem admittit, reponenda videtur in ea morali præmotione, sive indeliberato motu intellectus, aut voluntatis, qui solum Deum agnoscit auctorem. Siquidem Augustino magistro, gratia voluntatem præveniens, non est Deus inspirans, sed *inspiratio*, non dilectio, sed *dilectionis inspiratio, quæ proprie gratia est*. Quod si in confesso esse debeat, juxta Augustinum, eam, *quæ proprie gratia est*, esse *dilectionis inspirationem*; ergo dilectio non est gratia,

sed gratiæ ipsiusmet effectus, quò nomine Divus idem Augustinus ponendam censuit *inter Divinæ gratiæ species* Lib. 1. Oper. Imperf. n. 135. Quum ergo, Anonymo ipso fatente loquatur Augustinus de gratia *proprie*, ac per consequens a Deo distincta, atque de hac pronuntiet: *ex nolente volentem facit*, in proclivi est elicere, gratiam a Deo distinctam non esse ipsam dilectionem sanctam, sed sanctæ dilectionis causam; *facit enim ex nolente volentem*: quatenus nimirum ad sanctam dilectionem deliberatam in antecessum humanam voluntatem allicit, excitat, & exstimulat, ut Deo deinde cooperante in eandem prorumpat. Verbo, illa est, quæ *Hominis voluntatem bonam præparat adjuvandam*, ait D. Augustinus in Enchir. c. 32. Videlicet efficit per bonos motus indeliberatos bonam voluntatem, ut deinde ipsa voluntas per Divinum adjutorium, ad quod præparatur, Deumque ad id cooperantem, deliberato caritatis motu erga Deum ipsum, se quoque bonam efficiat. Alias, si præpararet eam Deus ipsa dilectione deliberata ab se producta, ut portendit Anonymus, non præpararet adjuvandam, sed adjutam; cum sine Divino cooperante adjutorio produci nequeat ab humana voluntate præfata dilectio, ad quam habitualis gratiæ infusio consequitur, de qua Sancta orat Ecclesia: *Gratiam tuam quæsumus Domine mentibus nostris infunde &c.*

Nec video quei sibi constet Anonymus in Defens. pag. 10. ac 11. qui modo illam proprie consistere inquit in operatione dilectionem producente, modo in dilectione producta. *Ella propriamente consiste nell' operazione, con cui Dio in noi produce quell' amore, ch' è principio d' ogni buona azione; ac post pauca fere sui oblitus: L' amore ispirato è l' ef-*

*Effetto di detta azione, il qual si chiama propriamente grazia. Non ita profecto sentit Doctor Angelicus, a quo 2. 2. q. III. art. 2. ad 2. motus liberi arbitrii, quo divinæ justitiæ consentimus, quive aliud haud est quam dilectio, vocatur effectus gratiæ. Ubi bifariam accipit gratiam, vel pro gratuita Dei motione, qua movet nos ad actum meritorium, vel pro habituali dono. De qua gemina acceptione gratiæ pronuntiat in 2. Sent. dist. 26. q. I. art. I. in corp. gratia qualitercumque significatur, ostendit aliquod creatum in anima esse, quod gratis datur. Quod ipsum repetit 2. 2. q. II. art. I. in corp. in-
 quiens: Per hoc, quod dicitur homo gratiam Dei habere, significatur quiddam supernaturale in homine a Deo proveniens. Tum mox seq. art. 2. in corp. Dup-
 pliciter ex gratuita Dei voluntate homo adjuvatur. Uno modo in quantum anima hominis movetur a Deo ad aliquid cognoscendum vel volendum (hoc secun-
 dum subdole reticuit Anonymus pag. 96. Animad.) vel agendum. Et hoc modo ipse gratuitus effectus in homine non est qualitas, sed motus quidam animæ. Actus enim moventis in moto est motus, ut dicitur in
 Physic. Alio modo adjuvatur homo ex gratuita Dei voluntate, secundum quod aliquod habituale donum a Deo animæ infunditur Et sic donum gratiæ qualitas quædam est. Itaque juxta Doctorem Ange-
 licum gratia, quæ aliquid ponit in anima, non est, quemadmodum sibi persuadet Anonymus pag. 97. Animad. amor Spiritu Sancto conceptus, quo anima se libere movet in Deum, sed potius id est, quo anima hominis movetur a Deo ad volendum, sive diligendum; ac dilectio non est gratia, sed gratiæ effectus, utpote a præveniente Spiritus Sancti gratia promanans. Id vero, quo a Deo movetur anima,
 quodve*

quodve non in Deo movente, sed in voluntate mota est, non est qualitas, five *accidens*, ut Scholæ loquuntur, *absolutum*, sed *accidens modale*, haud secus quam quælibet motio, ipsaque dilectio.

Quod si Augustinus dicat apud Anonymum, pag. 34. Defens. *Quod nulla substantia est, nihil omnino est*; hoc dictum ideo, quia sola substantia suapte natura est, accidens autem five *absolutum* five *modale* per se non est, sed inest, substantiæque indivulse, perpetuoque inhæret. Si enim Anonymi vera esset assertio, nihil omnino esse quod non est substantia, five quod per se non subsistit, quid erit gratia, quid erit dilectio a Deo inspirata, quid erit habituale donum a Deo infusum animæ, quid erit caritas, quid erunt virtutes? omnia in nihilum abeunt, omnia erunt nihil.

Alius est ergo motus, hoc est inclinatio ad amorem, alius motus amoris, ac uterque non est substantia, non qualitas, sed accidens a Scholis vocitatum *modale*. Ipse D. Thomas ubi ait 3. Part. q. 2. art. 10. *Gratia dupliciter dicitur: uno modo voluntas Dei gratis aliquid dantis: alio modo ipsum gratuitum donum Dei*; in resp. ad 1. notat *gratia est accidens*, scilicet, secundo modo accepta. Motum ad amorem Deus operatur in nobis sine nobis, quo & bonum posse nobis impertit, motum autem liberum amoris in nobis, sed non sine nobis operatur, & bonum velle nobiscum producit. Quo spectare videtur illud D. Augustini L. de Grat. & lib. Arb. c. 17. *Cooperando perficit, quod operando incipit. Quoniam ipse ut velimus, operatur incipiens*, (nempe per motum ad amorem) *qui volentibus* (nimirum per liberum amoris motum) *cooperatur perficiens*. Ac tam distat huiusmodi motus ad amorem a
li-

libero amoris motu, quantum operari Deum solum, ac cooperari nobiscum.

Hinc elicit S. Doctor post pauca: *ut ergo velimus sine nobis operatur; cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus; nobiscum cooperatur: tamen sine illo vel operante, ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.* Quid verba illa *sine nobis operatur* portendunt, nisi indeliberatum motum intellectus, & voluntatis coelitus immissum, in nobis sine nobis libere consentientibus excitatum, per quem a Deo supernaturaliter movente sive agente bonum opus in nobis incipitur, dum ab ipso intellectus ad bonas cogitationes, voluntas ad sanctas dilectiones adplicatur? Sanctus etiam Thomas adstipulatur docens *1. 2. q. 111. art. 2. Operatio alicujus effectus non attribuitur mobili, sed moventi. In illo ergo effectui, in quo mens nostra est mota, & non movens, solus autem Deus movens, operatio Deo attribuitur; & secundum hoc dicitur gratia operans. In illo autem effectui, in quo mens nostra & movet & movetur, operatio non solum attribuitur Deo, sed etiam animæ; & secundum hoc dicitur gratia cooperans.* Gratia igitur dicitur operans respectu motionis indeliberatæ adplicantis intellectum ad sanctas cogitationes, ac voluntatem ad sanctas dilectiones, ad quam motionem voluntas se habet ut mota, non ut movens libereque consentiens; quo etiam sensu idem Augustinus *L. 2. contra duas Epist. Pelag. c. 8. multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo.* Dicitur cooperans respectu motionis deliberatæ, liberique consensus, quatenus cum intellectu & voluntate vel piam cogitationem, vel sanctam dilectionem Deus ipse producit. Unde mox addit S. Doctor: *nulla verò facit homo, quæ non præstet Deus,*
ut

ut homo faciat. Quæ verba ab Augustino mutuatum fuit Conc. Araus. II. Can. 20.

Esto a Deo moveatur voluntas per actum indeliberatum, ut postea velit, ac se moveat per actum deliberatum, & velle deliberatum, teste Cajetano, *a voluntate sit, & in voluntate, alioquin non esset liberum*; non tamen per hoc unice quod motu indeliberato movetur, se se movere censenda est, cum tunc mens nostra mota, & non movens, solus autem Deus movens ab Angelico nuncupetur. Neque mota & non movens significat, ut Anonymus autumat, *nihil boni agens, quod conferat ad hoc ut esset mota*, sed omnino pro tunc nihil libere agens, cum ly mota non opponatur nisi moventi. Deinde quomodo censenda mens mota & movens, Deus autem movens & non motus, nisi Deus ipse in antecedentem actum indeliberatum immiserit, quo fiat, ut voluntas *velle bonum incipiat, quæ prius malum volebat*, ut loquitur Doctor Angelicus. Si voluntatem movere se, ostendit ipsum agentem, cur moveri non præmonstret ipsum patientem? Non quod actus indeliberatus excitetur in nobis sine nobis physice, ac vitaliter agentibus, sed sine nobis libere consentientibus, quemadmodum orthodoxi Theologi in doctrina D. Augustini, ac D. Thomæ versatissimi, exponunt. Quod si Doctor Angelicus vel ad primum actum deliberatum, ac liberum dicat humanam voluntatem se habere, ut motam; hoc non ideo ab eo dictum, quod per illum se reapse non moveat, sed quia ex actu per quem movetur, indeliberato promanat. Hinc ad actum externum ab eo dicitur se habere ut moventem, quia ab actu interno, per quem se movet, deliberato procedit.

Hoc

Hoc pacto probe intelligitur, quomodo Deus largiatur non tantum bonum posse, sed etiam bonum velle, diffundat Caritatem in cordibus nostris, operetur ut operemur, faciat ut faciamus, agat ut agamus &c. Ita etiam rite intelligitur, quomodo non sit volentis, neque currentis, sed misipientis Dei, ut totum Deo detur; quatenus scilicet, ut ex Augustino exponit Tapperus in Resp. ad arg. Calv. de Lib. Arb. pag.243. col.1. *hominis voluntatem & præparat adjuvandam, & hoc sine eo, & adjuvat præparatam, quod propterea totum ab eo procedit sicut a Deo.* Nisi enim in antecessum se solo moveat ac præparet, sed influat duntaxat nobiscum, ita, ut jam dictum, cooperabitur ad actum virtutis, sicut ad peccati actum, adeoque sicut in hoc non operatur, ut operemur, sed unice cooperatur, ita in illo perinde se habebit, quod nemo dixerit: Orat quippe Ecclesia, nedum ut cooperetur, & adjuvet, verum etiam ut præveniat, ac præparet: *Actiones nostras aspirando præveni, & adjuvando proseguere, ut cuncta operatio a te semper incipiat, & per te cæpta finiatur. Tua nos gratia semper & præveniat, & sequatur &c.* Quo etiam pertinet illud sæpe laudati Tridentini Concilii Sess.6. c.6. de virtute gratiæ in iustificatos jugiter influente; *bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur.* Neque enim per subsequentem gratiam ea cum Semi-pelagianis intelligenda venit, quæ prævium liberi arbitrii motum subsequitur, quum huiusmodi sensum diris devoverit Conc. Araus. II. Can.6., sed quæ bonum pietatis motum ope gratiæ prævenientis inceptum, & adiutorio gratiæ cooperantis in corde postea productum, foris opere demum complet, ac perficit, ac in eodem perseverare jugiter facit.

F

Sed

Sed ut a femita redeamus ad viam, extra omnis dubitationis aleam esse videtur, in doctrina D. Thomæ, Divinæ voluntatis omnipotentiam humanæ voluntatis indifferentiæ nihil officere. Unde qui indifferentiam contradictionis essentiæ libertatis necessariam negant, ac pro se S. Thomam, ac Thomistas ambitiose adlegant, vehementer falluntur, cum nullus possit dici verè Thomista, *qui negat indifferentiam ad libertatis essentiam pertinere*, ut optime notavit Gonetus to. 3. pag. 119. Namque palam docet D. Thomas q. 23. de Verit. art. 5. ad 3. *Quamvis non esse effectus divinæ voluntatis non possit simul stare cum divina voluntate; non enim sunt ista impossibilia: Deus vult istum salvari, & iste potest damnari: sed ista sunt impossibilia: Deus vult istum salvari, & iste damnatur.* Ipsissima habet q. 6. de Verit. art. 3. ad 7. Legesis quoque quæst. 24. de Verit. art. 3.

Ex quibus infert P. Didacus Alvarez Archiepiscopus Tranensis, & Salpensis in Libris duodecim de Divinis Auxiliis ab se dicatis Philippo III. Hispaniarum, & Indiarum Regi Catholico l. 3. Disput. 18. pag. mihi 125. col. 1. *Similiter & nos dicimus, quod licet ista duo simul sint impossibilia: hic homo movetur efficaciter a Deo ad consensum, & iste homo dissentit; tamen ista simul sunt compossibilia: hic homo movetur efficaciter a Deo ad consensum, & hic homo potest dissentire, si velit, ut ex Concil. Trid. Sess. 6. Can. 4. constat; unde manet semper liber in exercitio.*

Laudat hunc quoque Trid. Conc. Canonem. Ruardus Tapperus de Lib. Arb. pag. mihi 194. Col. 1. ex quo ibidem infert: *sicut credere voluntarium est, ita de peccatis propter Deum pœnitere, & ab eis ad Deum*

*Deum converti: nec ulla adhuc esse potest per quamcumque gratiam necessitas, quin semper contemni possit. Tum pag.249. col.2. Nec mirandum est, quod in hominis potestate & optione constituamus, ut Dei inspirationi si velit auscultet, eamque rejiciat si nolit, quando Scriptura testatur multos resistere Spiritui Sancto, multosque Spiritum extinguere, gratiam Dei in vacuum recipere, gratiæ Dei quosdam deesse. Nec non pag.247. col.1. Sic Deus liberum movet arbitrium, ut saluum relinquat naturalem modum eligendi & operandi, hoc est ut relinquat potestatem ad utrumque se flectendi. Quomodocumque enim moveatur arbitrium ad bonum, vel malum, potest non sequi. Nam qui cum gratia Dei perseverat in bono, eam peccando abjicere, & non perseverare potest. Eademque libertate sequimur, quando nos efficaciter ad aliquid movet suo Sancto Spiritu persuasos &c. Profecto si homo post amorem Dei semel inspiratum possit tantum in se contrarium amorem ex fundo concupiscentiæ excitare, ut illum prorsus extinguat, uti etiam haud diffitetur Anonymus pag.56. Defens.; quidni quoque valuerit eundem accendere, quum inspiratio divinæ dilectionis ipsi primum facta est, atque hoc pacto hujusmodi inspirationem prohibere penitus & impedire? Solida est ergo ratio Tapperi, quem ideo sæpius laudasse haud abs re fuerit, quod *Catholicam Religionem hæresibus vexatam ad Tridentinum Concilium e Belgio primus evocatus constanter defenderit*, uti legere est in Elogiis Belgicis Auberti Miræi.*

Jam ergo quum a tradita hætenus doctrina ne latum quidem, ut ajunt, unguem deflexerit Historicus, cur apud Anonymum Pelagianus, ac Arminianus impie vocatur? Ubinam ea affinitas inter

ipsum ac Pelagium inveniri poterit, quam inter Anonymum ostendi paulo ante, & Calvinum? Sed audire præstat Alphonsum de Castro advers. Hæres. L. 1. c. 7. *Sunt plerique, qui sic afficiuntur aliquorum hominum scriptis, ut si forte quempiam viderint, qui vel digito transverso ab eorum sententia discedat (oculatus testis loquor) hæresim statim inclament.* Certe Pater Vincentius Contensonus, quantumvis Moliniani systematis adversarius acerrimus, ausus nequam fuit Molinistas in Arminianorum censum referre, aiens L. 2. Dissert. 2. cap. 2. de Concord. Libert. Creat. pag. 95. col. 1. *Utinam in nullo alio peccarent Arminiani, quàm in illo erga Molinistas affectu!* cum tamen pro Molinistis nequam disputarit Maffejus, qui Catholicorum controversias non attigit. Numquid intrinsecam Dei operationem in actu divinæ dilectionis Pelagianos ullibi admisisse constat, quam Historicus centies adferit? Nonne Augustinus de Pelagianis testatum reliquit L. de Grat. & Lib. Arb. c. 6. *Si merita nostra sic intelligerent, ut etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda illa Sententia?* At Historicus, *dona sua coronat Deus, non merita nostra,* pluries repetit. Pluries item verba illa: *non solamente il dono del credere, ma di quanto possiam mai fare, e pensar di bene, opera è di Dio.* Illa etiam Augustini laudat, *interna atque occulta mirabili, & ineffabili potestate operatur Deus in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates. Deus non solum posse nostrum donavit, & adjuvat, sed etiam velle, & operari operatur in nobis.* Ita ut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat caritatem? Scio quidem verisipellem Pelagium suum occoluisse virus similibus

ver-

verbis: *Deus operatur in nobis velle quod bonum est* &c. Sed in his specie magnificis ac orthodoxis verbis nihil nisi fraudem, errorem, ac unam legis ac doctrinæ gratiam deprehendit pro sua sagacitate Augustinus. Mox enim Pelagius orthodoxum illius Sententiæ sensum vitiavit ea adjecta ratione, *revelatione Sapientiæ*. Unde clarescit, admisisse quidem Pelagium, præter externam legis ac doctrinæ propositionem, interiorum quamdam illustrationis, & illuminationis gratiam, atque extrinsecam quamdam excitationem voluntatis se tenentem ex parte objecti ita propositi, neutiquam vero intrinsecam excitationem se tenentem ex parte subjecti, sive voluntatis, videlicet piam motionem ac virtutem voluntati divinitus impressam, veramque voluntatis & actionis gratiam usquam agnovisse. Quorsum ergo illud Anonymi pag. 27. Defens. *Ecco intieramente confessata da Pelagio quella Grazia preveniente dello Storico, la quale internamente eccita, e dà il potere*, nisi ad conflandam Historico apud imperitos invidiam? Ubinam pronuntiatum ab eo quidquam est in sensu Pelagii, ita ut in eum quadrare queat illud D. Augustini L. 3. Oper. Imperf. num. 108. *tam multa dicis quibus nos adjuvat Deus, idest præcipiendo, benedicendo, sanctificando, coercendo, provocando, illuminando, & non dicis Caritatem dando, cum dicat Joannes Apostolus: Caritas ex Deo est?* An ullibi Caritatem a Deo non dari, aut ex Deo non esse, & inter Gratiae divinæ species non ponendam dixit? An non lecus clamat universa Historia Theologica? Fateatur necessum est quisquis non invidis omnino oculis, animoque præjudicio vacuo ipsam legerit.

At cum Gratiae prævenientis sæpe meminerit,
quid

quid tum? Meminit ejus quoque haud semel Ecclesia. Alio tamen, reponit Anonymus, in sensu, quem præfert Theologica Historia. Hinc ipse oppido averfatur prævenientem gratiam, ceu *commentum Pelagii*, aiens pag. 26. Defens. *Negò forse mai Pelagio quella grazia, o sia operazione di Dio, ch' eccita, e dà il potere.* Non negavit, inquam ego, gratiam possibilitatis a natura, libero arbitrio, lege, ac doctrina, nihil distinctam; sed distinctam, quam Historicus prædicat, negavit. Errat profecto, ac calumniæ reus est Anonymus, qui gratiam possibilitatis ab Historico adfertam cum gratia possibilitatis Pelagianorum confundit. Prior Dei donum est, adjectum naturæ: posterior ipsissimum liberum arbitrium, sive lex ac doctrina. Ajebat quidem Pelagius apud Augustinum l. de Grat. Chr. c. 4. n. 5. *Posse ad Deum proprie pertinet, qui illud creaturæ suæ contulit, sed illud censebat posse in natura.* Masfejus autem posse non naturæ sed gratiæ celebrat, ac præterea ipsam voluntatem, & actionem divinitus adjutam docuit. Propterea Augustino iudice hoc pacto calumnia exploditur ibidem c. 47. *Si ergo consenserit nobis (Pelagius) non solam possibilitatem in homine, etiamsi nec velit, nec agat bene, sed ipsam quoque voluntatem & actionem &c. divinitus adjuvari, & sic adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil bene velimus, & agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, in quâ nos suâ, non nostrâ justitiâ, justos facit, ut ea sit vera nostra justitia, quæ nobis ab illo est; nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquatur.* Eodem modo quantum Semipelagianis adversetur Historicus elucet. Semipelagiani quippe gratiam supernaturalis possibilitatis dixerunt quædam
na-

naturalia salutis desideria, & primordia fidei naturalia; ille verò prævenienti gratiæ hæc omnia tribuit. Neque Semipelagianos eo nomine male in Ecclesia audisse constat, quod voluntatem gratiæ posse consentire, aut dissentire, existimarent, cum in hoc haberentur apprime Catholici; sed quod gratiam ad fidei initium, ac prima salutis desideria concipienda, necessariam negarent.

Adhuc tamen Pelagianismum Anonymus impunitat, propterea quod illa Historico non arriserit consecutio: *dunque il nostro determinarsi al bene non vien da noi, ma da Dio*. Qua consecutione, inquit Anonymus pag. 146. Animad. *quam Catholici inferunt, nihil verius, nihil certius*. Sed si ut eo loci fatetur disertissimè Anonymus: *apud Catholicos determinatio voluntatis ad bonum est a nobis, & a Deo*, ut habet Arausiana Synodus inquiring, *Deus in nobis atque nobiscum ut operemur operatur*; ac S. Augustinus aiens, *facit ut faciamus mirabili & ineffabili modo*; non jam apud Catholicos nihil verius, nihil certius, sed nihil absurdus, nihil falsius illa consecutione: *dunque il nostro determinarsi al bene non viene da noi, ma da Dio*: Hoc certe est, quod animo informare nunquam Historicus potuit, nec usquam poterit; non autem quod *il determinarsi venga da Dio, e da noi insieme*. Actus enim liberos supernaturales, ac meritorios non a Deo solo, sed a divina simul humanaque voluntate repetendos una cum Catholicis censuit, Deo soli unam potestatem naturalem ac supernaturalem ad bonum in acceptis tulit. Atque hoc sensu protulit *tutto vien da Dio senza dubbio radicalmente e potestativamente*; quatenus nimirum a solo Deo est potestas naturalis ac supernaturalis ad bonum, liber autem actus indivi-

viduo

viuo opere a Divina, ac humana voluntate. Quid
 luculentius iis verbis in Respons. ad Anonymum,
 pag. 58. „ Non ho io, perchè non restasse luogo a
 „ finistre interpretazioni, conchiuso così. Aggiun-
 „ se poi S. Agostino, che non per questo solamen-
 „ te, ma ancora perchè estrinsecamente, e intrin-
 „ secamente opera anche Iddio medesimo accioc-
 „ chè crediamo, e acciocchè vogliamo; la qual di-
 „ chiarazione a tutti i suddetti passi si dee sottin-
 „ tendere. Se dunque a tutti i luoghi, ove si ri-
 „ corda il libero arbitrio conceduto da Dio, si dee
 „ sottintendere anche l'operare intrinsecamente di
 „ Dio medesimo, chi può dubitare, che questo si
 „ voglia escludere? E non ho io a questo istesso
 „ proposito citato il detto della Predestinazione de'
 „ Santi: *Nihil autem huic sensui tam contrarium*
 „ *est, quàm de suis meritis sic quemquam gloriari,*
 „ *tanquam ipse sibi ea fecerit, non gratia Dei; sed*
 „ *gratia quæ bonos discernit a malis, non quæ com-*
 „ *munis est bonis & malis.* Non ho aggiunto: *Bo-*
 „ *na sua coronat Deus, non merita tua?* Tum pag.
 „ 35. Se così sciocca eresia possa imputarsi al mio
 „ discorso, giudichi il Lettor cortese, il quale se
 „ getterà sul mio Libro gli occhi, vedrà in quello
 „ istesso luogo riportate le parole del Santo, che
 „ Pelagio, *nec voluntatem, nec actionem divino*
 „ *adjuvari credit auxilio, sed solum possibilitatem*
 „ *voluntatis, atque operis,* e pur dall'istesso libro
 „ quell'altre: non ait (l'Apostolo) *Deus est enim*
 „ *qui operatur in vobis posse, tanquam ipsi jam*
 „ *& velle, & operari per se ipsos habeant, nec*
 „ *in his duobus adiutorio ejus indigeant; sed ait,*
 „ *Deus est enim, qui operatur in vobis & velle,*
 „ *& perficere &c.* „ Nec non pag. 191. Hist. Theol.
 Non

*Non ben intende adunque, chi di Pelagianismo condanna antichi Scrittori, o Padri, perchè trova in essi, che il volere, e l'operar bene è cosa nostra, e dee venir da noi; poichè non negaron' essi mai essere insieme dono di Dio; e intanto si condannò questo dire di Pelagio, in quanto constava, ch' egli intendea senza bisogno di divino ajuto; e in quanto quando dicea d' ammetterlo, e ne faceva elogio, si sapeva, intender lui di cose estrinseche, e non d' interna e particolar preparazione della volontà, e intendere di ajuto dato alla possibilità, e al potere, non gli atti stessi &c. In quibus aliisque locis, a quibus brevitas ergo temperandum duco, ad depellendam omnem Pelagiani erroris umbram, prorsus decretoriis, ac meridiana luce clarioribus, qui adhuc latebras ac tenebras hujusmodi erroris rimatur, quid ni valeat quoque in Sole ipso maculas, ac nebulas introspicere, ac intueri? ut non immerito in Anonymum vitiligatorem rejici possit illud Aug. contra Jul. *rede verba mea, & evanescet calumnia tua.**

Sed ne longior quàm par est evadat oratio, misfa facio alia plura sphalmata, quæ aliis obelo notanda, ac castiganda relinquo. Prætereo itaque, quod inquit pag. 44. Defens. = *S. Agostino tenne per indubitato quel principio, che l'amore è l'origine e radice di tutte le azioni ragionevoli, e deliberate, e che necessariamente dall' amor buono procedono azioni buone, e dall' amor perverso necessariamente derivano azioni perverse &c. E così pure generalmente insegna, che radix omnium malorum est cupiditas, & radix omnium bonorum est caritas =. Quod inoffenso pede percurri nequaquam potest, utpote perquam cognatum & affine illi Quesnellianæ propositioni 44. Non sunt nisi duo amores &c. Equidem si*

bonus amor, qui Caritas est, fit omnino bonorum radix; ergone actus fidei, timoris, ac spei, quos Tridentinum Concilium ait præire illi Caritati initiali, qua *Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipimus*, cum ex Caritate non exoriantur, sed viam potius ad Caritatem parent, non erunt boni, sed ex infecta radice cupiditatis profecti? Ergone naturali pietate operire nudum, suopte officio peccatum erit, secus ac magnus Augustinus contra Julianum statuit? Ergone si quidquid non oritur ex radice Caritatis, necesse sit, germinet ex depravata radice cupiditatis; *omnia opera Infidelium* (caritate enim, uti & fide carent) *sunt peccata*? Doctrina de duobus amoribus ab Anonymo tradita, eo magis mihi suspecta videtur, quod amorem a Deo inspiratum accipiat pro Caritate, *quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum*; quum id sonet caritatem habitualement, ac gratiam sanctificantem, necessariam esse, ne opera omnia peccata sint.

Taceo quod tradit pag. 42. Defens. Li Pelagiani pretendevano, che Dio a tutti dato avesse il potere di osservare la di lui Legge, come lo Storico pretende &c. Contra di tal opinione diceva il Santo: *communis est natura, non gratia &c.* Tametsi Pelagianus certe non fuerit Paulus Orosius Hispanus Presbyter, sed orthodoxus discipulus S. Augustini, in Apologetico de Arbitrii Libertate ita loquens: *mea semper hæc est fidelis & indubitata Sententia, Deum adiutorium suum, non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidem gratiæ suæ dona largitur, verum etiam universis in hoc mundo gentibus propter longanimem suam æternamque clementiam subministrare, non ut tu asseris cum*

cum discipulo tuo Cœlestio in solo naturæ bono, & libero arbitrio generaliter unam gratiam contributam, sed speciatim. Itaque perspicuum fit, esse communem naturam, non gratiam ad sensum Pelagianorum, idest non omnibus æqualiter dari, aut sicut naturam, aut propter naturæ meritum: quo sensu etiam S. Fulgentius l. 1. de verit. Prædest. c. 14. *In cujus gratiæ largitate quidem non leviter errant, existimantes eam omnibus æqualiter dari.* Gratiam quidem fidei perfectæ, ac justificationis non omnibus dari, certum est; citra tamen temeritatem opinor ego, dici nequaquam posse, cum Pelagianis errare, quotquot putent, Infidelibus erogari quasdam gratias remote sufficientes, quibus majora in dies gratiæ auxilia impetrare, iisque mediantibus fidem obtinere, atque adeo gradatim ad salutem auspicato pervenire tandem valeant.

Reticeo quod ait pag. 14. Def. = *Il dono della Carità è dono d' una buona volizione, d' un atto libero della volontà, la quale non vien solamente disposta a poter' amare, ma da Dio gli vien infuso l' amore medesimo, che ci fa osservare la Legge* = De Caritate quidem, quæ actualis in Scholis vocitari consuevit, id nulla dubitatione concesserim, dummodo actus caritatis non infusus, sed a Divina simul humanaque voluntate productus dicatur. Sed quid de ea, quæ habitualis dictitur, quæve ipsa gratia est gratum faciens, sive sanctificans? Si est actus, vel usus (inquit S. Bonaventura 2. Sent. Art. 1. q. 2.) ergo non plus ponit in gratificato, nisi quando operatur: ergo non erit gratia in parvulis baptizatis; & in justis dormientibus magis quam in non baptizatis, & in hominibus peccatoribus: quod si hoc falsum est, & alienum a fide, necesse est, gratiam

aliquod donum creatum in gratificato ponere.

Nec commentum, ut opinatur Anonymus pag. 97. Append. Scholarum est, alios esse virtutum habitus, alios actus. Habitus virtutum definitur ab Augustino lib. de Bono Conjug. c. 21. *id quo aliquid agitur, cum opus est, non id quod agitur.* Et sicut aliud est posse agere, aliud agere, ita alia ratio actus, alia habitus, qui habitus etiam sine actu manet. Unde Augustinus extemplo attexit: *quum autem non agitur, potest agi, sed non opus est.* Mirum est Anonymi confidentia cum habitus rejicit, & chimæras putat. Virtus quidem Martyrii, de qua loquitur S. Doctor, quæve grandis habitualis Caritas est in iis, quibus tentatio deest, illa est, *quæ id, quod est in conspectu Dei, etiam in hominum procedat, nec tunc esse incipiat, sed tunc innote-
scat; verum esto urgente tentatione, ac persecu-
tione instante non incipiat esse, cum antea quoad
habitum saltem, inesset, usque adeo tamen, dum
reapse æquo animo pro Deo martyrium toleratur,
accenditur, ut si tunc non incipiat esse, incipiat
tamen augeri, ac perfici, atque e latebris cordis
vel in hominum conspectum erumpere, fierique
spectatoribus omnibus admirabilem.* Hinc idem
Augustinus: *Virtutes aliquando in Opere manifestan-
tur, aliquando in habitu latent: sive ut ait L. de
Virgin. c. 47. tentatione panduntur, experientia pro-
palantur, latent in facultatibus & viribus animo-
rum.* Audin' in facultatibus & viribus animorum?
nempe in habitibus, non in actibus. Nec difficul-
tatis negotium faceffit, quod de fide idem ait Serm.
72. de Tem. *etsi non sit in quo exterius operetur, in
corde tamen illa fervens servatur; quia ibidem disse-
rit, non de fide habituali, quæ potest per dilectio-
nem*

nem operari, sed de fide actuali, quæ per dilectionem reapse operatur, opere tamen nondum exterius prodito. Non ergo doctrina de habituali dilectione D. Augustino ignota fuit: at si dilectio Dei habitualis nusquam esset otiosa, sed operaretur semper in corde, idipsum foret de dilectione mundi habituali: adeoque justus semper mereretur, peccator verò semper peccaret.

Adde Tridentinos Patres plane agnovisse discrimen inter Virtutum actus, & habitus, Sess. 6. cap. 7. & Can. 11. Namque animadvertit Card. Pallav. in Hist. Trid. Conc. L. 8. c. 14. n. 3. = *Considero, che la mente del Concilio fu stabilire l'abito infuso della giustizia, e non la mera giustizia intrinseca senza determinare, s'ella sia atto o abito, come piegossi a credere Gabriel Vasquez. Il che mi si rende noto, perciocchè richiedendo allora taluno, che più espressamente si dichiarasse, farsi la giustizia per abito infuso; risposero i Deputati dichiararsi ciò sufficientemente col vocabolo d'inerenza, il quale importa stabilità, se convien' agli abiti, non agli atti.*

Neque refragatur Doctor Angelicus Dist. 4. q. 1. ar. 1. Tametsi enim ad declarandos habitus utatur exemplis *intellectus, quo consideramus; scientiæ, qua bene consideramus; concupiscentiæ, qua concupiscimus; temperantiæ, qua bene concupiscimus; intemperantiæ, qua male;* non tamen arbitratur, intellectum semper actu considerare, scientiam semper actu bene considerare, concupiscentiam semper actu concupiscere &c. Hinc adlatis exemplis præfatus est inquiring: *Potentia est, qua possumus aliquid simpliciter, habitus autem quo possumus illud bene vel male.* Sicut ergo potentia distinguitur ab actione *simpliciter*, ita habitus a bona vel mala actione.

Præ-

Prætermitto etiam, Anonymum passim in Animad. ac Defens. parvi pendere Scholarum auctoritatem: pag. 49. Defens. *Quasichè gli Scolastici sieno quelli che formano la Chiesa, la quale sia ristretta nelle sole Scuole, come da' Donatisti si pretendeva ristretta in un solo angolo dell' Africa; quibus per summam injuriam videtur Donatistis Schismaticis, atque hæreticis Scholasticos exæquare; quum tamen Scholæ auctoritatem certis finibus circumscriptam, egregie tueatur atque defendat Melchior Canus de Loc. Theol. L. 8. c. 4. ubi in eorumdem commendationem duo hæc probanda adgreditur I. Ex Auctorum omnium Scholasticorum communi sententia, in re quidem gravi, usque adeo probabilia sumuntur argumenta, ut illis refragari temerarium sit. II. Concorde omnium Theologorum Scholæ de fide aut moribus sententiam contradicere, si hæresis non sit, at hæresi proximum est. Enim vero ut idem Canus sapienter monet, nullum tam proprium Scholæ decretum est, quod vel ex Sacris litteris, vel ex Apostolorum Traditionibus, vel ex Conciliorum, aut Pontificum definitionibus non habeat certam opinionem. Ita qui Scholæ decreta refutarunt, hi semper inventi sunt, & fontem unde illa manant, repudiasse &c.*

Nihil itidem moror quod scribit pag. 12. Defens. *Che poi quel grand' ingegno di Leibnizio, che ha tanto credito presso lo Storico, disapprovi, che non si faccia stima di quel Filosofo; potrebbe l' Anonimo opporre al medesimo S. Giustino Martire. Multa repone possent, quæ ad immortalem Aristotelis laudem, atque vindicias geminis elegantissimis Orationibus de Aristotele inscriptis egregie persequutus est cl. Jo. Antonius Vulpus. Ab Augustino contemptum, fuisse, est falsissimum l. 8. de Civit. Dei c. 12. hoc eum*

eum ornavit elogio : *Aristoteles Platonis discipulus*
Vir excellentis ingenii, & eloquio Platoni quidem
impar, sed multos facile superans &c. In cujus loci
 Commentario hæc habet Jo. Ludov. Vives: *Odio-*
sum est de Platonis, & Aristotelis comparatione dis-
ferere, quoniam studiis variorum res in magnam in-
vidiam adducta. Haud dubie fuit præstantissimus
uterque eorum, & dignus quem tota posteritas admi-
retur. At de Aristotele generatim differere nihil
 attinet. De humanis actibus agitur, in quo argu-
 mento ne minimum quidem ab Aristotele recessit
 Doctor Angelicus, nec recedere potest, qui sana-
 mente utitur.

Quid dicam de traducto tamquam hæretico
 Pelagiano, piissimo ac doctissimo Muratorio? Vide
 Defens. pag. 105. Quasi veros Pelagianos nos reddat
 illud irrefragabile principium, quod Muratorius sta-
 tuit, referturque ab Anonymo ibid. pag. 88. *Che*
l'uomo non può mai volere, ed eleggere quello, che
appartenga all'eterna sua salute, e per cui possa pia-
cere a Dio, senza la Grazia preveniente, e conco-
mitante d'esso Dio &c Quibus verbis, cum nedum
 fateatur, impartiri a Deo actus indeliberatos per
 gratiam prævenientem, sed etiam deliberatos per
 concomitantem, palam admittit illam actionem, ad
 quam statim sequitur effectus, uti loquitur S. Tho-
 mas q. 3. de Malo art. 3., ac nedum illa bona, quæ
 aliququaliter inclinant voluntatem, sed ipsum bonum
 universale quod est Deus, sufficienter movens volun-
 tatem, quemadmodum idem fatur Angelicus 1. p. q.
 106. art. 2. in corp. Anonymus ne criminandi finem
 faciat, pag. 106. *Questi, e simili sono i principii in-*
contrastabili, che approva il Sig. Muratori doverfi
predicare al Popolo ignorante, come appunto facevasi
da'

da' Pelagiani, e quindi lasciar che ne nascesse in esso una presunzione nelle proprie forze, una sconoscenza delle divine beneficenze, un' abbandono della preghiera &c. Numquid si in vivis esset, æquo animo ferret tantam sibi irrogatam calumniam, posteaquam de necessitate orationis apertissime suam referavit mentem, inquit apud ipsum Anonymum pag. 89. *Averci Dio insegnato ad orare, a pregare; cioè dato un mezzo facile, che adoperato con vero cuore, e con viva fede ne' meriti del divino nostro Mediatore, può impetrar quanto a noi bisogna?* Dum hæc loquentem audio Muratorium non Pelagianum errantem, sed Æcumenicam Tridentinam Synodum docentem audio Sess. 6. c. 11. *facere quod possis, petere quod non possis: & S. Augustinum orantem: Domine da quod jubes, jube quod vis; ac Innocentium I. decernentem: ipsa Oratio clarissima est Gratiæ testificatio.* Anonymus rursus pag. 107. *Non basta il dire al popolo ignorante, che Dio ci ha insegnato ad orare, e pregare, cioè dato un mezzo, che può impetrare quanto a noi bisogna; imperocchè (eziandio parlando de' soli Cristiani, a' quali solamente è stato insegnato un tal mezzo) non basta l'aver insegnato esternamente un tal metodo, quando internamente non c'infonda Spiritum clamantem Abba Pater, e questo non è donato a tutti, ma a' soli Figli. Ergone peccatores omnes utpote filii iræ, filii vindictæ, vel gratia Orationis carebant, conclamatumque erit de eorum salute? Si rogandus Deus, ut elargiatur Spiritum compunctionis, auferat cor lapideum, donet cor carneum, faciat ex repugnantibus consentientes; a quibus ita orandus exorandusque nisi ab illis, qui Filii non sunt; in filios autem, divina opitulante gratia, peccatoribus ipsis minime denegata, evadere queunt?* Mul-

Multa id genus missa facio. Iterum tantummodo dicam. Anonymus noster dilectionem a Deo inspiratam rem creatam fatetur, Defens. pag. 93. ergo aliquid est: quomodo ergo distincta non est a Deo, vel a voluntate, ut ipse mordicus pugnat? Si non censuisset Tridentinum Concilium, gratiam justificantem a Divina ac Humana voluntate distinctam esse, quo pacto sanxisset ipsam vere animæ inhærentem? Neque enim Divina voluntas humanæ, neque hæc sibi reapse inhæret. En Tridentini verba Sess. 6. Can. 11. *Si quis dixerit homines justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione exclusa gratia, & caritate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam qua justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.* Hinc Antiperipatetici ipsi, esto gratiam justificantem inficiuntur qualitatem absolutam, non negant tamen qualitatem modalem reapse inhærentem. Testis sit Joannes Henricus Wiberius, siquis alius Peripateticorum hostis infensissimus, in Princip. Philosoph. Antiperipat. pag. mihi 306. *Fatentur Antiperipatetici, quod gratia sit qualitas inhærens.* Tum Joannes Adamus Moraschius in Philosoph. Atomist. part. prim. Metaphy. pag. mihi 313. *Inter Peripateticos & Atomistas nullum est dissidium de habitibus infusis, quo ad rationem accidentis, qualitatis habitus, idealitatis, spiritualitatis, & supernaturalitatis, sed præcise quoad rationem entis absoluti.* Optime ergo Tournely de Grat. Chr. pag. 461. *Fide Catholica certum esse, gratiam, quæ per sacramenta infunditur, esse aliquod internum formale, inhærens distinctum ab actu fluente, ac transitorio, quod desinente sæculo XII. per habitualement qualitatem cœpit explicari:*

ri: *an autem vera sit qualitas Philosophorum sensu, definitum ab Ecclesia non fuisse.* Numquid præ his omnibus, & contra Concilii Tridentini mentem, unice audiendus Anonymus noster, cujus nomen ad hanc diem numquam auditum? Ex quibus omnibus satis patere opinor, nihil fuisse Anonymo cur improbare pag. 10. Def. quotquot constituunt, *l'essenza della grazia in un non so che distinto da Dio, e dalla volontà, di cui Dio si serva, come d'istrumento per operare nella volontà.* Certe D. Bonaventura 2. Sent. Dist. 26. art. 1. q. 6. sic docuit. *Non est aliud dicere gratiam liberum arbitrium movere, quam gratiam esse Spiritus Sancti instrumentum ad movendum Liberum Arbitrium.* Videfis S. Doct. in universam illam Distinctionem.

Hæc satius duxi in medium adferre, quantumvis a me rudi minerva digesta; quam tibi Comes eruditissime non obtemperare. Tanti enim te facio, ut tibi potius indultum, quam mihi consultum velim. Nolui autem Anonymum imitari, illumque Calvinistam, aut Jansenianum, aut Quesnellianum, appellare, neque enim privati Scriptoris est, hujusmodi definitiones exerere. Neque ego ipsum, sed ejus doctrinam tamquam, ut mihi profecto videtur, Calviniano, & Quesnelliano circa libertatem systemati aut parum, aut omnino nihil ab similem, infectatus sum. Ideo supersedendum existimavi ab ejus plebeio loquendi modo, sarcasmi, fannis, ac maledictis, quæ Christianæ modestiæ prorsus oblitus, debacchatur, ne & ego videar absque sanctæ dilectionis inspiratione manum ad hanc conscribendam Epistolam admovisse; neve & in me regeratur illud Arausici secundi Concilii Can. 22. *Nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum.* Unde ea ef-
ful-

fulget spes, fore ut si non defuturi sint, qui in me eruditionem desiderant, non sint saltem eam, quæ virum religiosum maxime decet, quæve ab Anonymo longe abfuit, moderationem desideraturi. Quod si Anonymi fautoribus, siqui sunt, videar moderationem hanc excessisse, cum ejus doctrinæ labem Calviniani, ac Quesnelliani erroris adfricui, noverint, me ipsa Calvinii testimonia satis perspicua vel invitum ad id compulisse. Plura dedi, & multo plura in numerato forent, si illa congerere per otium liceret. Ille siquidem actionem Dei, una cum humana voluntate bonum producentis, *irresistibilem* prædicat, & necessitantem. Calvinus autem l. 2. Instit. c. 4. §. 1. expendens, *quale sit actionis genus bonum ac malum inferentis, quidve Deo sit tribuendum, ac quæ distinctio inter coactionem & necessitatem posita*, dicit: *Augustinus humanam voluntatem equo comparat, Sessoris nutum expectanti*; & post multa colligit id ipsum ac Anonymus: hoc est illi, nempe Deo agenti, *se ad omnem motum obsequentem necessario præbere*.

Venenum rursus hinc patet Calviniani erroris, in eo quod necessitatem indifferentiæ libertatis contrariam invexerit. Idem esto de Jansenio, ac Quesnello judicium. Profecto si Calvinus instinctum prævium sive ad bonum sive ad malum admisisset, sed cui resisti queat; si Jansenius delectationem victricem prædicasset, sed cum indifferentia ad oppositum; si Quesnellus omnipotentem gratiam dixisset, sed cum eadem indifferentia adsociatam, non esset cur tam male audirent in Christi Ecclesia. Non enim basis ac fundamentum Calviniani, Janseniani, aut Quesnelliani erroris est, aut instinctus prævius, aut delectatio victrix, aut omnipotens gratiæ Divinæ ef-

ficacitas, sed per eos sublata penitus indifferentiæ libertas. Error ergo cubat in Janseniana tertia: *Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.* Ubinam heic mentio *delectationis indeliberatæ*, ut ob hanc unice nigro carbone notari meruerit? Numquid prætermissa fuisset, si ex hujusmodi infecta radice totus damnatus error prodiret? Quis in animum inducat suum, malos plantæ fructus, ac luculentos fontis rivulos patfecisse Ecclesiam, malam autem plantam, radicem veneficam, fontem pestiferum, omniumque errorum clavim, occuluisse? Radix imprimis, ac omnium errorum fons in propatulo ponendus erat. Aut ergo Ecclesia radicem Jansenianæ hæreseos turpiter ignoravit, aut vehementer aberrat Anonymus, qui radicem Jansenianæ hæresis in delectatione indeliberata unice collocat. Aberrat profecto, & miserum quidem in modum, nam Quesnellus recentium Jansenistarum dux, & Magister, gratiam non in delectatione indeliberata collocavit, sed contra *aliud non esse* affirmavit, quàm voluntatem omnipotentis Dei, & operationem omnipotentis suæ manus: quam assertionem postquam solemniter proscripta fuit, non sine magno Catholicorum scandalo *improbendam non esse* diserte pronuntiat Animad. p.132.

Thrasonem ergo Anonymum erudite Comes, non est cur vereatur Massejus. Ab eo jactata convicia illi detrahunt nihil, sed conviciatorem dehonstant plurimum. Nemo nescit, deploratissimæ causæ convicia argumentum esse. Quantam sibi peperit laudem Concivis ejus Henricus Norisius, in defendenda Divina Gratia, nihil offenso Libero Arbi-

bitrio; haud minorem is sibi comparat in defendendo Libero Arbitrio, nihil læsa Divina Gratia. Hoc pacto Verona, Urbs omni ævo Viris illustribus feracissima duos eximios Scriptores in lucem edidisse gaudebit, quibus in vindicandis atque adferendis, cum Divinæ gratiæ efficacitate, ac necessitate, tum Liberi Arbitrii viribus, ac indifferentia, nemo par, aut suppar.

Maecte igitur animo, Professor eximie. Orthodoxas, quas e litteris tuis colligo, sententias perpetuo fove. Cave ne Anonymi instar systema contradictionibus refertum amplectaris; ne gratiam sufficientem a catholicis Scholis laudatam respuas; ne Christi e cruce pendentis orationem pro Discipulis duntaxat, sive prædestinatis, fusam existimes; ne Christi viscera omnibus latissime expansas arctioribus limitibus circumscribas; ne Deum volentem omnes homines salvos fieri, pro salute tantum electorum sollicitum facias; ne Catholicarum Scholarum, quum in re, de qua sermo, unanimes sunt, nec in diversa partium studia scinduntur, placita parvi pendas, Orthodoxorumque Scriptorum opinionibus teterrimam Pelagianismi, Semipelagianismi, aut Arminianismi notam inuras; cave ne tibi uni sapiens videare, cæteros alto supercilio contempnas; ne confixas Quesnelli obvio sensu propositiones, non improbandas autumes, sensumque earum tibi pro libidine fingas; ne Augustini mentem non ex universo sententiarum concentu, sed ex una aut altera lacinia expiscari coneris; ne aliorum quoque utriusque Ecclesiæ Patrum suffragia accersere detrectes; ne gratiæ necessitatem ad bonum usque adeo extollas, ut absque ea nequidem ex officio morale bonum agnoscas; ne geminorum amorum doctrinæ fatis su-

spe-

spectæ nimium fidas, neve ut virtutem caritatis inculces, ex virtutum albo reliquas expungas. Cave demum, ne novam libertatis, gratiæque ideam tibi cudere nitaris, ac amplificandæ gratiæ prætextu Liberi arbitrii vires non imbecilles & infirmas tantum, sed ut nullas, atque omnino sublatas, & extinctas comminiscare. Ita profecto fiet, ut nec gratiæ, nec libertati injurius futurus sis, nec Ecclesiæ definitionibus refractarius, aut censorio stigmate confixarum opinionum fautor, ac defensor, sed pie, atque orthodoxe perpetuo sentias cum Ecclesia ipsa, quæ *Columna & firmamentum est veritatis*.

Pro coronide, epistolæ ab ipso Maffejo ad amicum, & syncellitam meum datæ, partem communicabo, quoniam in ea sententiam suam egregie testatur, & paucis verbis explanat.

All'incontro non mi è tanto cara l'approvazione, e lode, ch'ella si compiace dare alla mia ultima lettera, cui gentilmente chiama una professione di Fede, quanto il suggerirmi le opposizioni, che taluno le potrebbe fare, quali verrebbero parimente a cadere sopra la mia Istoria Teologica. E' verissimo, che in questa molto più frequenti sono i passi, che provano la Libertà, di quelli ch' esaltano la Divina Grazia; ma non è maraviglia, perchè l'opera fu diretta a convincere chi la libertà impugna, e non chi impugna la Grazia. Ma per questo furon forse tralasciate da me le autorità della Scrittura, e de' Padri, che la continua necessità, e il Divino poter della Grazia celebrano, e insegnano? non certamente, perchè delle più speziose non credo ne manchi veruna; e nelle parole, che frammetto di mio, può osservare, come dichiaro più volte, doverci a Dio e la potenza, e l'Atto; esser la Grazia che vince, quando siam vit-

toriosi; il volere, e l'operare operarsi in noi da Dio; e non operar Dio in noi perchè si opera da noi, ma all'incontro operar noi, perchè in noi, e con noi opera Iddio.

Quando ella nota il mio avere una volta detto, che Dio non dà gli atti immediatamente, avverta, che l'avrò senza dubbio detto, dove l'avversario afferma, che Dio gl'infonde; onde s'intende d'un operazione immediata, che sia infusione, perchè l'infondere non lascia azione in chi riceve: e siccome, quando ci vien' infusa la carità abituale, niuna parte ci abbiain noi, se non meramente passiva, così avverrebbe negli atti, se ci fossero parimente infusi. Per altro non ho io più volte detto, che tutti i meriti son dalla Grazia prodotti, e che Dio opera in noi anche il volere?

E' da avvertire ancora, che l'immediatamente si riferisce al non voler l'avversario, che alle sante azioni preveniente Grazia, da lui non ammessa, preceda; e batte il non volere, che vadano innanzi mozioni previe, ispirazioni, e lumi, altro non conoscendo per Grazia, se non quell'azione che insieme con la volontà effettivamente produce gli atti. Batte ancora il non volere, che Iddio per via della Grazia, e usandola quasi strumento, tiri a se i nostri cuori. Insegnò S. Tommaso, che degli atti umani non possiamo asserir causa ipsum Deum immediate, in quanto che produce i buoni per via della Grazia, e col suo previo influsso, e di essa come di strumento servendosi. Chi non vuole, che il Signore della Grazia si serva per farci fare il bene, che risponderà a S. Bernardo, ove insegna, che non ne fa una parte la Grazia, e un'altra il libero arbitrio, ma che totum singula opere individuo peragunt: totum quidem hoc,

hoc, & totum Illa, sed ut totum in illo, sic totum ex Illa.

E quante volte ne' passi da me addotti espressa si vede, e celebrata la virtù, l'efficacia, l'onnipotenza della Grazia? poiche onnipotente ancora, sanamente intendendo, si potrebbe chiamar la Grazia, ma non bisogna accoppiare, come fa il mio Avversario, l'onnipotente coll'irresistibile, e necessitante, perchè allora si fa conoscere, che senso non cattolico si dà anche all'onnipotente: (o Dio, che si dirà in Francia, quando si sappia correre per l'Italia si fatti libri?) Non dunque l'efficacia della Grazia, si è da me diminuita punto, ma si è negato, che per essa necessità s'introduca; e si è negato, che la potenza all'opposto si levi, e che la libertà detta d'indifferenza si tolga mai. Nè tale indifferenza fa che non siamo inclinati al male, ma che non ci siam costretti. Quel termine è forse poco opportuno, e dà luogo ad equivoci, e mi pare tornerebbe meglio dire libertà agli opposti. Ma non è mirabile, che per la necessità venga citato S. Tommaso, il quale tanto sonoramente insegnò, *Inclinatio gratiæ non imponit necessitatem, sed habens gratiam potest ea non uti & peccare: e parimente: etiamsi homo gratiam habuerit, nihilominus potest in contrarium actum transire!*

F I N I S.

Epistola in qua animadversiones in historiam theol. exiguntur

Luca 1751

4 Polem. 1050

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10688876-7